Nr. 6 (72) • Casa de Creație a Republicii Moldova • iunie 2017

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Grigore Adam – doinitorul din frunză

Sumar

DUMITRU PASAT
Să fim oameni printre oameni 1

VICTOR PLETOSU
Sărbătoarea cântecului popupal *Mândră floare de pe Botna* 2

TATIANA COROI
Filiala Școlii de arte „V. Hanganu“
din com. Baimaclia la 25 de ani 4

ANATOL EREMIA
Destinul cuvintelor.
Din istoria cuvintelor Școală, liceu, universitate 5

M. ANDRIEȘ
Concert aniversar la Oxentea 6

LUDMILA REUȚOI
Noaptea muzeelor la Dolna 7

PAVEL POPA
Iertăciunea – act ceremonial cu valoare simbolică 8

SILVIA ZAPOROJAN
Furnicile lui Vasile Romanciuc 11

ELENA BEJENARI
Ziua Internațională a Familiei
sărbătorită la Oxentea, r. Dubăsari 11

TATIANA BUTNARU
Mitul copilăriei în proza lui Spiridon Vangheli.
Viziuni și semnificații arhetipale 12

ION DOMENCO
Au demonstrat ceea ce au moștenit din bătrâni 14

ION DORU
Festivalul „Malurile Prutului“ 16

AURELIA MELNIC, AURICA MORCOV
35 de ani – Școala de muzică din s. Zgurița 17

ZINAIDA POPESCU-COCIERU
Teleneștiul meu 17

ȘTEFAN SOFRONOVICI
Grigore Adam — doinitorul din frunză 18

ANA GANGAL
Ziua Internațională a muzeelor la Pârlița, Fălești 21

SERGIU COJOCARU
Epigrame 21

MARIANA COCIERU
In memoriam: Maestrul în artă Vladimir Cobasnean 22

EVELINA TENTIU
Tradiții populare de Ispas la Nicoren 24

PROIECTUL **„REALITĂȚI CULTURALE”**
nr. 6 (72) iunie 2017

Adresa: *mun. Chișinău, str. București, 68, of. 338, 324*
Tel.: *(+373 22) 20-25-53 (redacția)*
Mob.: *(069) 39 24 98* (**P. Popa**)
Fax: *(+373 22) 20-25-55*
E-mail: *popapavel55@gmail.com*

Sergiu Cojocaru

COLEGIUL DE REDACŢIE

Pavel Popa, *redactor-șef*

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Naţional de Etnografie și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș, *AȘM*

dr. Mariana Cocieru, *AȘM*

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcţia Cultură mun. Bălţi

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului Culturii

NOTIȚE FILOSOFICE

DUMITRU PASAT

Să fim oameni printre oameni

O cât de ușoară străduință de a avea manierele plăcute și civilizate te-ar scuti de aprecierile lor nefavorabile. De la Aristotel, Platon sau Kant până la Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Constantin Noica, Lucian Blaga etc. s-au scris și s-au rostit milioane de fraze și gânduri, dintre cele mai frumoase și mai rafinate despre comportamentul civilizat în societate, deoarece normele etice și estetice reflectă în sine o incomensurabilă gamă de reprezentări sociale.

Scurt pe doi. Etico-filosofic vorbind, bunul-simț este numitorul comun care separă moralul de imoral în societatea umană sau, altfel spus, manierele alese sunt oglinda omului în care fiecare își arată fața, demonstrându-și exact locul în lumea care viețuiește și pentru care trăiește. De aci pornind, venim cu teza că principiile etico-morale sunt molipsitoare dimpreună cu valorile pe care le admirăm la cei din preajmă, dar ele se dobândesc, indubitabil, prin educație, promovându-se prin diverse modele și adoptându-se, practic, prin exemplele cele mai eficiente. Numai „considerația pentru alții ne orânduiește purtarea”, zicea Goethe, genialul poet german înțelegând ,astfel, că una din tainele vieții este echilibrul, pe care și-l doresc toți, dar pe care îl posedă nu și tot atât de mulți. Concluzia vine de la sine: o ființă umană de bună-credință va deprinde bunele maniere cu multă conștiinciozitate, fără a se jena de cineva. „Ca să fii om întreg, ne povățuiește Geo Bogza, atâtea sunt necesare”.

Sursele / izvoarele manierelor alese le întrezărim în faza incipientă a existenței sociale a umanității, ea pătruzându-se de necesitatea unor reglementări pe care să le respecte membrii unei sau altei colectivități, pentru ca traiul în comun să devină unul îngăduitor / pacifist, reguli care, cu timpul, codificate, învățate și promovate, nu au limitat libertatea omului, ci, dimpotrivă, au amplificat-o. Dar, pentru a deveni, aplicabile în codul bunelor maniere, tradițiile sunt supuse, întâi de toate, probei TIMPULUI, unde obiceiurile, bune sau rele, se modifică de la o epocă la alta, chiar dacă multe dintre ele s-au perpetuat din generație în generație.

Ajunși la începutul celui de-al doilea deceniu al mileniului trei, volens-nolens, ne-am trezit că ființăm într-o lume-nelume. Peste tot situații de conflict, care apar în cele mai neașteptate locuri; cutremure, incendii, uragane, inundații, războaie, terori, erupții și explozii atomice etc. etc. Și dacă ele, calamitățile naturale, vin ca o preîntâmpinare / premoniție dumnezeiască spre a ne potoli, celelalte omul singur însuși și le aduce pe capul lui, vicisitudinile urmărindu-ne peste tot.

Privind realitatea cu ochii deschiși, observi că alții sunt și reprezentanții actualei generații, un proces firesc, de altfel. Aspirațiile tinerilor de astăzi, în mare parte, se îndreaptă spre „cool” și „trendy”, ei împărțind timpul, evident, între lumea reală și cea virtuală, îndepărtându-se, fiecare în felul și modul său de a coexista, de noțiunea de a fi o „lady” sau de ceea ce este un „gentleman”. Oricât ne-am eschiva, nu putem să ținem seama și de o atare realitate, deoarece, inevitabil, e vorba de o imagine mutilată și de o fantasmogonie a comunității în care conviețuim, indiferent de continente, țări, state.

Răspunsul e univoc: nimic nou sub soare. Bunul-simț este una din amprentele noastre genetice, care-l îndeamnă pe om să caute a fi admirat, prețuit, agreat etc. Regulile de comportament nu au perioadă de valabilitate. Indiferent de rădăcinile sau motivațiile lor, pe toți ne impresionează gesturile frumoase, care vorbesc despre om cu mult mai evident decât diplomele, certificatele, titlurile, gradele, distincțiile, funcțiile, codurile bancare etc.

CUMSECĂDENIA, să luăm aminte, este darul cel mai de preț și cel mai profitabil pentru întreaga comunitate umană. Născuți / creați a fi OAMENI, să ne deprindem a deveni OAMENI și a ne trăi viața cu demnitate printre EI... Să învățăm a ne stima unul pe altul, fiindcă numai modul nostru de a fi demonstrează, neîndoielnic, cine suntem, principalul rol revenindu-le în această dificilă problemă instituțiilor secundare și universitare de învățământ. Dar să fim foarte precauți, deoarece, „tactul rău înțeles, după George Călinescu, duce la formarea unor mondeni cu însușiri negative, preocupați de ceea ce trebuie să evite, de teama ridicolului, iar nu de lărgirea contactului lor cu viața”. Așa că, pentru sănătatea morală de mai departe a societății, să credem în rostul și vitalitatea manierelor elegante.

Sărbătoarea cântecului popular

VICTOR PLETOSU

MÂNDRĂ FLOARE DE PE BOTNA

La 25 mai 2017, în scuarul Casei de cultură din s. Zâmbreni s-a desfășurat Sărbătoarea Cântecului Popular „Mândră Floare de pe Botna”, ediția a XI-a, consacrată Hramului localității — „Înălțarea la cer a Domnului Iisus Hristos” (Ispasul). Organizatorii evenimentului au fost Consiliul Raional Ialoveni, Secția Cultură și Primăria Zâmbreni, care au realizat scopul de a promova talentele veritabile și a valorifica creația muzicală folclorică.

În deschiderea oficială a sărbătorii ne-au onorat cu prezența și cu mesaje de felicitare actorii dezvoltării politicilor culturale: dl Daniel Țonu, primar de Zâmbreni; dl Tudor Grigoriță, șef, Secția Cultură Ialoveni; dl Anatolie Dimitriu, Președintele Raionului Ialoveni; dna Daniela Nedelciuc, reprezentantul Guvernului Republicii Moldova în teritoriul raionului Ialoveni, dl Oleg Creciun, Vice ministrul Sănătății al Republicii Moldova, care au menționat despre programele autorităților administrației publice de participare a cetățenilor la viața culturală.

Spectacolul a continuat cu evoluarea ansamblul etnofolclorice: „Opincuța”, Zâmbreni, director artistic (dir. ar.), Anatol Crețu; „Alină-te dor”, Dănceni, dir. ar., Petru Scripcaru; „Haiducii”, Costești, dir. ar. Gheorghe Matei,

care au sporit bucuria zilei de sărbătoare prin cântec și dans popular, demonstrând că tradiția este vie.

O provocare artistică inedită a prezentat Orchestra raională de muzică populară „Porumbița”, dirijor – Ion Condrea. E o orchestră mândră, cu voci măiestre și lăutari virtuozi, cu sufletul de vatră. Ne-au convins de arta promovării cântecului autentic veritabilii interpreți: Ana Bușilă, Cigârleni; Grigore Crețu (s. Zâmbreni); Svetlana Titica (s. Răzeni); Ion Butnaru (s. Ruseștii Noi); Nicolae Beschieru (s. Nimoreni); Alexandra Tonu și Olga Sava (s. Bardar); Diana Anghel, Andrei Coțofană și Alina Ureche (or. Chișinău); Valentina Văzdăuțan și Viorica Damaschin (or. Ialoveni); Valentin Butucel (s. Suruceni), care s-au învrednicit, după merit, de trofeul gratitudinii, diplomă de onoare, florile recunoștinței și darurile pe care le merită din plin.

A fost o sărbătoare de o rară frumusețe, viu colorată de vocile sublime ale interpreților, dar și de instrumentiștii virtuozi ai Orchestrei „Porumbița”, care, cu multă măiestrie valorifică, atât de original, ansamblul instrumentelor muzicale, încât simțim dăruirea absolută a fiecărui muzician în interpretarea melodiilor – simbolul neamului nostru.

Filiala Școlii de Arte „V. Hanganu”
din com. Baimaclia la 25 de ani

După perindarea mai multor generații de elevi prin băncile filialei Școlii de Arte „V. Hanganu”, de unde și-au luat zborul în lumea mare, cu ocazia frumosului jubileu, foștii discipoli au revenit la Baimaclia pentru a aduce cuvinte de recunoștință profesorilor, care le-au pus temelia cunoștințelor muzicale.

Spectacolul jubiliar, care s-a desfășurat în incinta Casei de cultură din sat, a adunat și mulți spectatori, veniți să savureze din frumoasa artă muzicală. Nu există popor, care să nu cunoască ori să nu fi cunoscut muzica, dansul popular. De la tam-tamurile primitivilor până la marile creații simfonice, arta s-a bucurat de o apreciere unanimă prin caracterul înălțător și emoțiile pe care le declanșează în sufletul omului. Viața fără artă ar fi o greșeală, mai ales atunci când ne naștem cu darul de a o auzi, de a o dansa, de a o crea cu pensula.

Cu 25 de ani în urmă a început viața acestei instituții și astăzi filiala Școlii de Arte din com. Baimaclia are cu ce se lăuda. Sunt 25 de ani de urcări, treaptă cu treaptă în lumea misterioasă a artei. Sunt 25 de ani de realizări, succese și performanțe frumoase, pe parcursul cărora cei mai experimentați profesori au tras brazde adânci în sufletele și inimile copiilor. În acest context de sărbătoare și bilant, afirmăm cu toată convingerea că avem în spate o impresionantă muncă și efort concentrat.

Mulțumim Serviciului Cultură și Turism Cantemir în persoana dlui Sergiu Toderici și dnei Nina Bujac contabilă, care de fiecare dată sar în ajutor și fac tot posibilul să rezolvăm problemele, care apar în calea noastră. Aduc mulțumiri primarului com. Baimaclia dlui Ghenadie Vovcenco, pentru aportul și contribuția adusă. În semn de recunoștință și aleasă prețuire pentru munca depusă în domeniul educației muzical-artistice a tinerei generații și a modelării viitorului țării, profesorii au fost menționați cu diplome cât din partea Serviciului Cultură și Turism, atât și din partea Consiliului rational Cantemir. De diplome din partea Școlii de Arte „V. Hanganu” s-a bucurat și actuala generație de elevi eminenți și participanți activi la viața școlară și extrașcolară, care au mărturisit că vin la Școala de Arte cu mare placere și interes.

A urmat o adevărată sărbătoare creată prin numeroasele evoluări muzical – artistice, coregrafice iar pe coridoarele școlii a fost pusă la dispoziție expoziția lucrărilor de diploma a secției „Arte plastice” elevii fiind îndrumați de profesorii filialei: Botnarenco Cristina (coregrafie), Coroi Tatiana (pian), Marian Nina (cor), Blanaru Gheorghe Istoria artelor plastice, dansului, cuplul Margareta și Valeriu Glibiciuc (arta plastică), Dobrin Maria (pian). De asemeni cu cadouri muzicale au venit și colegii din școala de bază din or. Cantemir, elevii profesorilor: Argint Doina, Solomon Ion, Baran Inga, Țupran Vitalie, Solomon Nicu.

În popor se spune, că Omul la 25 de ani este în floarea tinereții, plin de curaj. 25 ani este o vârstă frumoasă, când devenim maturi, când pășim cu încredere în viitor. O Școală de Arte însă după părerea mea, nu poate îmbătrâni niciodată, pentru că, aici trăiesc creativ întotdeauna generații tinere, aici necontenit clocotește viața de școlar, de aici își iau aripi viitorii artiși – muzicieni, coregrafi, actori, pictori. Aici copiii învață cu răbdare și insistență să muncească și să dobândească rezultatele dorite. Știm cu toții, că pentru un proces instructiv-educativ de calitate, este nevoie de un bun parteneriat *școală - părinți–comunitate*. Efortul cumulat al tuturor participanților la educație duce la trăinicia rădăcinilor ce cresc în școală și, implicit, la dezvoltarea armonioasă a elevilor noștri. În fiecare copil există un diamant, și noi, dascălii, avem rolul de a-l șlefui cât mai frumos, modelând astfel cele mai frumoase caractere. Așadar, pentru a avea copiii noștri succes în viață, trebuie să le zidim în suflet plăcerea de a învăța să înțeleagă, să prețuiască, să păstreze și să transmită prin moștenire arta. Să-l formăm pe copil, cum spunea un bun pedagog, nu pentru societatea de astăzi în care noi trăim, ci pentru cea în care ei vor deveni adulți.

Profitând de acest prilej, felicit corpul didactic cu această sărbătoare și le urez sănătate, succese și noi realizări în plan profesional, creativitate și un izvor nesecat de inspirație.

Atestăm și admirăm sacrificiul și răbdarea de care ați dat dovadă, precum și harul divin, ce v-a îndrumat inspirația, căci de aici vine respectul pe care vi-l poartă în suflet discipolii D-voastră.

„Succesele nu ne sunt date spre a ne înfoia în pene, ca în mantiile statuilor, ci pentru a le transforma în dragoste, în dezvoltare și în dăruire pentru cei din jur.”

(Nicolae Steinhardt)

Cu mult respect și admirație,
directorul Școlii de Arte „V. Hanganu” Cantemir,
profesor de pian și obiecte teoretice categoria I
TATIANA COROI

Rubrică îngrijită de **dr. hab. Anatol Eremia**

Destinul cuvintelor - 13

Din istoria cuvintelor (5) Școală, liceu, universitate.

dr. hab. **Anatol Eremia**

Primele încercări de învățământ organizat datează din vremuri preistorice. În mileniile IV-III î. Hr. sumerienii și babilonenii dispuneau deja de instituții de tip educațional-școlar. În orașul sumerian Erech au fost descoperite câteva sute de tăblițe de lut, considerate fiind drept cele dintâi manuale școlare. Acestea, inscripționate în pictograme, conțin informații din diferite domenii ale cunoașterii. Școlile sumero-babilonene au devenit ulterior adevărate centre culturale cărora le-au fost anexate biblioteci înzestrate cu opere științifice, literare și religioase.

Cuvântul *școală* își are originea în limba greacă veche (*skholê*). În Europa școlile își fac apariția mai întâi în Grecia antică (sec. al V-lea î. Hr.) și apoi în Roma antică (sec. al VI-lea î. Hr.). În Armenia și Gruzia școlile sunt cunoscute din sec. al IV-lea d. Hr., iar în Rusia Kieveană din sec. al X-lea.

Astăzi prin cuvântul *școală* înțelegem o instituție de învățământ pentru instruirea și educarea organizată a copiilor și adulților. Grecii antici denumeau *skholê* ocupația în timpul liber. Romanii foloseau cuvântul *schola* cu înțelesul de „discuții filozofice" sau „loc de întâlnire, unde se purtau asemenea discuții". Aceeași denumire au căpătat cu timpul lecțiile de filozofie, doctrinele și curentele filozofice. În cele din urmă, *schola* a ajuns să însemne „instituție de învățământ", precum și „localul unei asemenea instituții". Potrivit tradiției, *școli* se mai numesc astăzi curentele în știință și arte. În lingvistică, de exemplu, se cunosc mai multe școli: comparativistă, neogramatică, psihologică, sociologică, neolingvistică, lingvogeografică, etnolingvistică, descriptivistă.

În școlile grecești și romane, în afară de scriere și citire, se studiau și gramatica, literatura, istoria, filozofia, matematica, astronomia, medicina. Primele școli din Moldova au luat ființă pe lângă biserici și mănăstiri la începutul secolui al XV-lea. Limba de predare în aceste școli era la început slavona. Școlile vechi își desfășurau activitatea conform orânduirii politice și economice a societății respective. O puternică influență asupra școlii a avut-o în trecut religia.

Grecii obișnuiau să denumească primele școli și *academii*. O școală de filozofie, denumită *Akademia,* a fost înființată de Platon în Atena prin anul 387 î. Hr. Sistemul școlar comun a fost inventat de bizantini în sec. al V-lea d. Hr. Scopul vechilor școli era să ajute oamenii de rînd să-și îmbogățească cunoștințele, iar pe copii și adolescenți să cunoască anumite subiecte de istorie, filozofie, matematică, arte, limbă și literatură, să însușească primele lecții de viață.

În țările Românești cele dintâi așezăminte de tip școlar apar în sec. al XV-lea, acestea fiind înființate, după cum s-a menționat deja, în mare parte pe lângă biserici și mănăstiri. Învățăceilor li se oferea unele elemente de instruire primară, precum scrisul, cititul, aritmetica, istoria, geografia și, bineînțeles, noțiunile de natură religioasă. Domnitorii Moldovei știeau să scrie și să citească în română, slavonă, greacă, latină. Diaconul Coresi tipărește în 1577 prima Psaltire în limba română. În 1716 apare în limba latină cunoscuta operă *Descriptio Moldaviae* de Dimitrie Cantemir. La începutul sec. al XVI-lea , în Transilvania existau școli primare în multe comune rurale. În Moldova, la Cotnari, prin anii 1574-1578, funcționau o școală latină și un colegiu latin. În 1694, Constantin Brâncoveanu a fondat Academia domnească de la București.

Sec. al XIX-lea și încep. sec. al XX-lea este perioada marcată de reorganizarea sistemului educațional secundar și superior. Gheorghe Asachi deschide în 1813 la Iași prima școală de ingineri hotarnici. Sunt fondate primele două universități moderne, Universitatea din Iași în 1860 și Universitatea din București în 1864. În 1864 domnitorul Alexandru Ioan Cuza aprobă Legea Instrucțiunii Publice privind cele trei cicluri de învățământ primar, secundar și superior. Ulterior, în baza acastei legi, în orașele din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad, Ismail) au luat ființă primele gimnazii și licee.

În școala românească s-au efectuat mai multe reforme ce au contribuit la modernizarea sistemului educațional. După al Doilea Război Mondial și mai cu seamă în ultimele decenii, în centrele urbane și rurale de la noi au apărut noi instituții de învățământ mediu și superior, adaptate la necesitățile econmiei și culturii: tehnicumuri, colegii, gimnazii, licee, institute, universități, academii.

Sensul obișnuit al cuvântului *tehnicum* este „școală medie de specialitate care pregătește cadre de calificare în industrie, transport, telecomunicații, construcții etc." În țările europene tehnicumurile au apărut încă în sec. XVIII-lea, în legătură cu dezvoltarea industriei și necesitatea de a pregăti specialiști în acest domeniu. Însuși cuvântul *tehnicum* are la bază lexemul grecesc *technē*, care în traducere înseamnă „artă, măiestrie". De aici și termenul *tehnică* (*tehnikē*), al cărui sens etimologic este „iscusit, măestrit,

artistic". În unele dicționare apărute prin anii 30 ai secolului trcut, termenul *tehnicum* este însoțit de mențiunea „cuvânt nou". Denumirea de *tehnicum* au purtat-o apoi și unele școli medii de profil neindustrial (de educație fizica, de economie și planificare etc.). Prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 415 din 22 iunie 1992 tehnicumurile au fost reorganizate în colegii.

Termenul *colegiu* provine din lat. *collegium* (comp. fr. *collège*). În Roma antică *colegii* se numeau asociațiile de persoane de aceeași profesie. *Gimnaziul* reproduce lat. *gymnasium* (comp. fr. *gymnase*). În gimnaziile din Grecia antică tinerii își desăvârșeau educația fizică și intelectuală. Etimologic *liceul* este asociat cu școala filozofilor grci, denumită *lyceum* după templul *Lykeios*. Termenul *institut* provine din lat. *institutum*, care însemna „ordine stabilită; așezământ, instituție". Acest cuvânt reprezintă o formație lexicală de la verbul latin *institūere* care avea sensul de „a învăța, a povățui, a îndruma". Ulterior termenul și-a specificat înțelesul, denumind una din cele mai răspândite școli de învățământ superior. Actualmente *institut*, pe lângă înțelesul de „școală superioară", mai are și sensurile „instituție de cercetări științifice", „instituție de proiectare" etc.

Universitățile grecești și romane reprezentau comunități ale profesorilor și studenților dintr-o instituție de învățământ, în limba română cuvântul fiind împrumutat din franceză (fr. *université* < lat. *universitas, -atis*). Academiile antice întruneau diferiți oameni de știință și cultură, prima instituție fiind denumită după școala de filozofie *Akademia*, fondată de Platon în grădina din Atena.

În limba română termenul *școală* a dezvoltat seria de derivate *școlar, școlariza, școlarizare, școlăresc, școlărește, (a) școlări, școlărime, școlăriță, (a) școli, școlit*. Apropiate ca sens, dar considerate ca împrumuturi din alte limbi, sunt cuvintele *scolast* „adept al scolasticii", *scolastică* „sistem filozofic bazat pe dogme", *scolasticism* „concepție specifică scolasticii".

Actualmente există câteva categorii de școli: școală elementară (clasele I - IV), școală medie, gimnaziu (clasele V - VIII), liceu (clasele IX - XII). Școli specializate se consideră școala profesională, școala tehnică, școala de muzică, școala de dans, școala de actorie, școala sportivă. Toate școlile sunt bune, folositoare și necesare. Potrivit în acest sens este dictonul ***Cei ce deschid o școală în sat închid o temniță în oraș.***

M. ANDRIEȘ, directorul Casei de cultură, Oxentea, r. Dubăsari

Concert aniversar la Oxentea

Timpul trece repede adunând multe generatii de fanfariști și fluieriști la un concert aniversar - 65 ani de la fondarea Fanfarei și 30 ani ai Ansamblului de fluierași „Mocșienii" din satul Oxentea, r. Dubasari, la data de 22. 04. 2017. În prima parte a concertului a evaluat Fanfara „Brânduța", conducator Mihail Aron unde majoritatea muzicienilor sunt tineri, unii au evoluat în scenă pentru prima dată. Programul a fost variat. Majoritatea pieselor sunt aranjamente inspirate din melodiile noastre populare. Tindem să avem un stil deosebit. Fanfara participă la toate evenimentele culturale din localitate. Dintre primii participanți la fanfară mai sunt în viață 5 muzicanți, le urăm multa sănătate Domnilor Constantin Ghinchevici, Leca Ștefan, Savin Petru, Ghiderman Petru, Bulat Ilie. Publicul a fost plăcut surprins de comunicarea dlui Constantin Ghinchevici despre fondarea fanfarei. A doua parte a concertului aniversar a fost prelungită de Ansamblul de fluierași „Mocșienii", conducător artistic Mihail Andrieș. Programul variat ca stil a fost condimentat cu piese vechi culese cu 70 ani în urmă de maestrul Vladimir Curbet de la lăutarii din sat. Ansamblul a participat la toate edițiile Festivalului concurs republican „Nistrule cu apă lină". Fiind unicul ansamblu de fluierași din raion este invitat la manifestările culturale din cadrul raionului Dubăsari. Este prezent la toate evenimentele culturale din localitate.

Aducem mulțumiri acompaniatorilor acestei formații dlor Anatol Iliev și Ilie Bordos. Multă recunoștință pentru șefa Direcției cultură și turism, dna Maria Perciuleac și metodistului Anatol Cojocaru, care au făcut un drum lung pentru a fi alături de noi și a ne menționa cu diplome și cadouri de preț.

Le aducem mulțumiri pentru aportul frumos la concert bibliotecarilor Bordos Galina și Bejenari Elena. Mulțumim pentru susținere dlui primar Valeriu Rusu și dlui Ilie Buzilă pentru o prezentare frumoasă a concertului.

LUDMILA REUȚOI, Secția Cultură, Turism, Tineret și Sport, Strășeni

NOAPTEA MUZEELOR LA DOLNA

De câțiva ani publicul din raionul Strășeni se bucură de o noapte în care muzeele își deschid ușile cu evenimente și expoziții speciale pentru a celebra alături de alte mii de instituții similare din Europa – **Noaptea Muzeelor**.

În noaptea de 19 spre 20 mai a. c. interpreți cu renume, formații artistice „model", colective ale Școlii de Arte Strășeni au evoluat pe prispa **conacului** ce a aparținut boierului **Zamfirache Ralli,** monument de istorie și arhitectură din sec. XIX de importanță națională, ocrotit de stat. În acest conac, fiind deportat, la 1821 a trăit marele poet rus A. S. Pușkin, astfel și muzeul de la Dolna este filială a muzeului „A. S. Pușkin" din or. Chișinău.

Consiliul raional Strășeni, președinte Mihai Popa, Secția cultură, turism, tineret și sport, șef Vera Schirliu în colaborare cu primăria s. Dolna, primar Romeo Ciochină și administrația muzeului, director Dumitru Rusu au depus eforturi comune în buna desfășurare a acestui eveniment.

Publicul prezent a fost încântat de evoluarea ansamblului de violoniști, chitariști de la Școala de Arte Strășeni, director Mihai Bobeica, interpretei de romanțe și cântece populare Ileana Țurcanu, formațiilor artistice „Strămoșii" (Micleușeni), „Dolneanca" (Dolna), „Mărgăritare" (Bucovăț), „Cojușneanca" (Cojușna), ansamblurilor de dans popular „Lozioara" (Lozova) și a dansatorilor și interpreților de muzică din s. Dolna. Versuri și gânduri frumoase au fost recitate de Loredana Ursu, Andreea Rusnac, Galina Tutunaru, Emilia Enachi – eleve la LT „Ion Inculeț" din s. Vorniceni, profesori Zinaida și Ion Condrea.

De multă vreme nu mai este doar o sărbătoare a muzeelor ci și a partenerilor care, an de an se alătură acestui eveniment ce animă localitățile – instituții și organizații culturale, galerii de artă, studiouri de creație, ONG-uri active, spații alternative etc. Este practic o sărbătoare a industriilor culturale și creative, deoarece muzeele sunt acum parte din ele.

Muzeele sunt parte componentă a patrimoniului cultural material, ele păstrează valorile materiale ale neamului nostru ani și secole de-a rândul. Deaceea suntem obligați să popularizăm și să promovăm cu sfințenie lucrurile care ne reprezintă, acestea constituind cartea de vizită a localităților noastre.

PAVEL POPA, Institutul de Filologie, AȘM

Iertăciunea – act ceremonial cu valoare simbolică

Continuare din Realități Culturale nr. 5 (71), 2017 p. 11

Conform tradiției nupțiale părinții îi iartă și-i binecuvântează pe tineri, așa cum cum au procedat cu ei părinții lor, iar următoarele adresări: „*Să-nfloriți,/ Să rodiți,/ Și să hiți/ Fericiți*” [14, p. 112], simbolizează dorința lor față de copii. În acest context, *a înflori* semnifică viața prosperă realizată de ei în cadrul familiei, *a rodi* reprezintă sarcina familiei de a avea copii, de a da foloase societății. *Fericirea* simbolizează o stare mentală specială caracterizată de emoții pozitive plăcute, care produc bucurie și satisfacere sufletească.

Deseori mirele care așteaptă a fi iertat și blagoslovit de către părinți este asemuit cu pomul: „*Căci al Dumnevoastri fiu/ Stă gata de căsătorit/ Ca și-un pom mândru-nflorit*” [14, p. 112]. *Pomul* (copacul) în simbolistica românească considerat *Pomul Vieții*, iar specialiștii l-au definit *Arborele cosmic* – unul dintre cele mai bogate și mai răspândite simboluri. Fiind cu rădăcinile înfipte în pământ, iar crengile ce tind spre cer *Pomul vieții* este socotit simbolul unității dintre cer și pământ. În mai multe cazuri tinerii miri îngenunchiază în fața părinților pentru a cere iertare și blagoslovire: *Cu capul plecat așteaptă / De la judecata dreaptă. / Vorbă bună de iertare /* Și de binecuvântare. / Domnul Sfântul l-a iertat / Și l-a binecuvântat.

Se întâmpla ca unul din miri să nu placă părinților, sau ei să considere că copilul lor s-a grăbit la măritat sau însurat fiind prea tânăr și neexperimentat în viață, sau cu reputația pătată.... În aceste cazuri părinții nu iartă imediat, sau nu-i iartă nici o dată: *Numai Dumnevoastri stați / Și nimic nu cuvântați. / Dar el sânul vi l-a supt / Bucurie v-a făcut, / Copac mândru a crescut. / Din somn dulce v-o sculat / Și poati v-o supărat, / Poate l-ați mai blestemat. / Dar blăstămul părintesc / Are-ntr-ânsu duh ceresc. / Casele le risipește / Pe feciori îi prăpădește* [14, p.113]. Pentru părinți, căsătoria reușită semnifică mulțumire, bucurie, mândrie. *„Iar prin binecuvântare / Și printr-o dreaptă iertare, / Casa li se întărește, / Viața dulce înflorește, / Ceru-nalt deasupra crește, / Bucuria le prieste, / Dumnevoastri să-l uitați, / Și să-l binecuvântați / Și cu pâne și cu sare / Cu darul sfinției Sale.* Mirile și mireasa sărută mâna părinților, iar părinții ating creștetele cu cotul sau cu mâna și îi iartă. Apoi toți își pun cușmele în cap, muzica cântă și înconjoară masa până ce vin toți la locurile lor de mai înainte”[14, p. 114].

Folcloristul basarabean Petre Ștefănucă descrie acest ritual în felul următor: **„**nunul cheamă pe socrii cei mici de se așază pe laiță în fața icoanelor, cu o «jamnă» și cu o icoană în mână. La picioarele lor așternun cojoc pe care îngenunchiază mirele și mireasa. Socri cei mici așază «jamnă» și icoana pe capetele lor, iar un flăcău sau un om mai în vârstă spune «iertășiunea». După «iertășiune», mirele și mireasa se scoală și sărută mâna părinților. Acum mireasa dregi câte on pahar de gin la toati neamur-li ii și li mânțânești pintru ostenială. Acesta-i «adălmașu miresei». După «adalmaș», se prind toți nuntașii de mână, înconjură masa de trei ori, ies în curte cu «dantu» și dansează «giocu șel mari moldovenesc»”[24, p.41].

Ritualul *Iertăciunea* la Trușeni se desfășura după cum urmează: „Când masa s-a sfârșit, lăutarii zic dantul numit *busuioc* și mesenii se ridică de la masă, însă stau toți la locurile lor, căci mirele și mireasa au a îngenunchia în fața părinților miresei spre a le cere iertare și a-și lua rămas bun de la dânșii. Unul din nuntași zice iertăciunea”[25, p. 171]. O altă iertăciune culeasă în anul 1861 de la dascălul bisericesc Andrei Madan din Trușeni, este publicată de Gheorghe Madan în „Scrieri”, (vol.II. p. 112 – 113, Chișinău: Știința, 2011. 408 p.). Autorul mai menționează că: „iertăciunea se zice cu glas evlavios și ascultând-o, părinții miresei, cât și mireasa, se înduioșază pân la lacrimi” [26, p. 86].

Și la Giurgiulești, Cahul a fost înregistrată Iertăciunea atât la mire, cât și la mireasă. Acestea au loc duminică dimineață, după ritualurile bărbirtitul mirelui și împodobirea miresei, după cum urmează: Părinții plâng. Acest ritual este susținut și de lăutari, care cântă de jale. Flăcăii chiuie. Urmează iertarea mirelui. Așezat pe o pernă în genunchi, «pune capul pe genunchii mamei și ai tatei și-i sărută», apoi îi cinstește cu vin pe toți cei prezenți la iertăciune. Sărută mâna fiecăruia și primește la rându-i un mic dar bănesc. După iertarea mirelui se cântă săltatele ca mai apoi mirele cu toată oștirea lui să se îndrepte spre nași”[27, p. 34]. „Mireasa plânge, lăutarii cântă de jale, de regulă se cântă solo la clarinet, vioară sau voce. Se cântă cântecul miresei, pe lângă textele tradiționale se mai și improvizează versuri de felul «Unde-ți stau azi spilcili / Au să-ți stee pumnili». Fata își ia rămas bun de la ai săi. După iertarea miresei se cântă săltatele. Se scoate din casă mireasa. Nașa rupe colacul de asupra capului miresei și-l aruncă nuntașilor. Părinții țin în mâini doi colaci cu lumânări și două mere, pe care urmează să le ducă la mire”[27, p. 35]. Cele *două mere* ținute în mâini de părinți au o semnificație importantă în acest ritual. Mitologic este constatat că mărul reprezintă simbolul fertilității. Forma sferică a mărului a fost asemuită cu ce a pământului. Una din zecile legende despre acest copac fructifer sau fruct povestește că mărul a exprimat totdeauna unitatea dintre om și divinitate, pentru că pomul cunoașterii este un măr.

Creștinește, mărul simbolizează fructul ispitei, dovadă ne este ispita șarpelui asupra Evei care a dus la izgonirea omului din rai, sau la încălcarea poruncii de a nu mânca din pomul oprit. În popor se crede că mărul este un dar dat de Dumnezeu pentru că cine va dărui mere în viața de pă pământ, le va primi înapoi în viața de dincolo. În tradiția populară există credința că mărul simbolizează cele 3 vârste ale omului: 1. *Cât este tânăr omul este frumos ca un măr înflorit primăvara*; 2. *Ajuns la mijlocul vieții, omul este*

frumos ca un pom de măr în miez de vară când este doldoră de roadă; 3. *La bătrânețe - ca un măr toamna*.

Deasemenea, merii și merele au o conotație erotică – tânărul cere fetei „măr din sân" sau îi trimite un măr în dar. Anume prin rotungimea lui, fructul de măr simbolizează sânul femeii, după cum atestă și următorul cântec: *„Na păcatul! Ce văzui/Pe colnic, lângă Vaslui?/Fată mare, moș bătrân/ Cerând fetii măr din sân"*, [...] este fructul dragostei dat de fată flăcăului; în basme, fata aruncă alesului ei un măr de aur, iar acesta trebuie neapărat să-l prindă; arborele este asociat, în spațiul românesc, cu „pomul vieții" și cu „arborele cosmic" [...], cununa miresei este din flori de măr [5, p. 412]. Cu toate că coronița (cununa) miresei reprezintă un alt simbol important din viața tinerei fete, atunic, conștientizând faptul că la cunună „a fost asociat și mărul, simbol cu rădăcini erotice străvechi"[28, p. 166].

A oferi sau a accepta un măr de la un tînăr/tânără este considerat drept un semn de propunere și de acceptare a unei iubiri fără rezerve. Consumarea unui măr de către flăcău și fată era semnul unei iubiri reciproc împărtășite: *Hai mândruțo-n deal la vie, / Să mâncăm mere, gutuie, / Să ne iubim ca dintâie, / Să tăiem un măr în două, / Să începem dragostea noauă*" [p. 26]. Evseev, Ivan. Simboluri folclorice. Tomișiara: Făclia, 1987. 224.p. Savantul britanic J. G. Frazer în acest context menționează în lucrarea sa „Creanga de aur", că: „la kara-kirkizi femeile sterpe se rostogolesc pe pământ sub un măr singuratic pentru a avea copii" [29, p. 252].

Ritului *mirele așezat în mijlocul casei* i se atribuie o importanță simbolică deosebită pentru că: „În orațiile de nuntă, casa este locul central al întemeierii, ei i se urează tot ceea ce este benefic pentru o viață prosperă, pentru că sfera semantică a casei acoperă și sensul de familie"[5, p.110]. **În majoritatea orațiilor înregistrate în timp, în spațiul pruto-nistrean întâlnim următoarele versuri ce descriu întocmai starea celor doi tineri în momentul de ași cere iertare de la părinți:** *Care stau cu jenunchile plecate / Și cu fețele rușinate / Și se roagă cu smirenie, / Să le dați blagoslovenie, / Să-i iertați, să-i binecuvântați, / Căci iertarea și binecuvântarea părinților / Întăresc casele fiilor, / Iar blestemul părinților / Risipește casa fiilor.* [30]. Iată și o altă versiune: *Dumnevoastre socri mari / Să-i iertați și să-i blagosloviți* [31]. De asemenea, este întâlnită și varianta: *Cinstiți frați și stimați părinți, / Toate în pământ lăsați / Și fiii vii iertați, / Și fiii vii blagosloviți / Și apoi vii căsătoriți* [32].

Dreptul și acceptul oferit mirilor de către părinți de a constitui familia dorită simbolizează speranța primordială a tinerilor în viață lor de cuplu. A blagoslovi semnifică aprobarea dorinței lor de către părinți, a le oferi cale liberă în acest scop: Că de i-ți ierta / Și i-ți blagoslovi / Casa lor s-a întări / De nu i-ți ierta / Și nu i-ți blagoslovi / Casa lor s-a risipi / Fie casa fiilor / Cu temelii de lut / Blestemul de la părinți / Risipește din vârf / Până-n pământ / Fie casa fiilor / Cu temelii de piatră / Blestemul de la părinți risipește tăt / Din vârf până în talpă. [32].

Casa, în acest context, exprimă un simbolism foarte divers și inseparabil de viața și activitatea omului. Este simbolul protecției. Prin inaccesibilitate casa devine simbolul tainei și al dorinței, al subconștientului, este „adăpost antropomorf construit după chipul și asemănarea celui care îl locuiește, omul.[...], consacrat prin practici magice de întemeiere unde vin prin naștere copiii, nepoții și strănepoții și pleacă prin moarte părinții, moșii și strămoșii"[33, p. 64]. Asociind casa cu cuibul, atunci casa va deveni simbolul „fecundității, fertilității și statorniciei [...]. Stricarea cuibului păsărilor, în general, al Berzei sau cocostârcului, în special, este o fărădlege pedepsită de acestea cu incendierea casei"[33, p. 98].

Conform ordinii obișnuite de desfășurare a nunții, *iertăciunea* este considerată prima treaptă a tranziției propriu-zise a miresei între neveste semnificând trecerea integrală de la „stadiul de flăcău-fată la cel al oamenilor constituiți într-o familie"[34, p. 425].

Fiindcă mai des ritul *Iertăciunea* este desfășurat în casa părinților mirilor, noi asociem casa cu arca lui Noe, potrivit *Legendei babiloniene a potopului*, care "în primul rând este o casă, atât ca înfățișare – este paralelepipedă, are pereți, acoperiș, ușă, fereastră [...] - este o construcție pentru locuit, e drept plutitoare [...]. Pentru Gilbert Durand, ambarcațiunea întruchipează «arhetipul liniștitor al *găoacei protectoare*, al vasului închis, al habitaculului». Pentru Roland Gerard Barthes, nava este simbolul profund al «îngrădirii»"[35, p. 70]. Asemenea simbolisticii casei "îngrădirea" semnifică păstrarea, protejarea celor doi tineri însurățeî în scopul creării unei familiii trainice. În concluzie remarcăm simbolul *casei* fiind simbolul familiei, templului, simbolul imaginii universului care realizează simbolic legătura dintre cele trei lumi, mai este și un simbol feminin cu sens de refugiu și protective, este nucleul vieții familiei. *Casa* este generatoare de energii vitale, asemenea familiei. Nu înzadar mirilor li se urează casă de piatră, în orațiile de nuntă, casei îi revine un loc important în economia urărilor pronunțate. Ca formă de construcâție și nunumai, asemuim casa și cu sicriul, cu groapa sicriului. Datorită faptului că temelia unei noi familii și a casei noi simbolizează spațiul privat și totodată reprezintă momentul declanșării curgerii timpului finit. Acest timp reprezintă perioada trăirii persoanei dintre viață și moarte care se desfășoară în casă, vatră, comună etc, fiind simbolizat grafic printr-un cerc deschis prin naștere și închis prin moarte. De aceia nunțile moldovenești sunt adevărate spectacole și pentru faptul că toate riturile din cadrul ceremoniei nupțiale sun organizate la timpul lor. Deci, observăm că respectarea timpului dă naștere și asigură ceremonia cu un ritm necesar desfășurării ei. În acest caz, asemănăm ritmul de desfășurare a iertăcunii care este considerată o rugăciune către familia sa și cei mai apropiați, etc., cu toaca care simbolizează o rugăciune consacrată lui Dumnezeu marcând trecerea de la timpul cotidian la timpul liturgic, asemenea iertăciunii care marchează trecerea totală de la statutul de fată/flăcău la statut de căsătoriți, de familie, soț/soție. Asemenea chemării toacei a credincioșilor la slujbă, iertăciunea simbolizează anunțul pentru comunitate despre crearea viitoarei familie.

În cazul respectiv timpul este simbolizat de cele „douăsprezece semen ale zodiacului care descriu ciclul vieții și, în general de toate figurile circulare [8, p. 936], cum ar fi mai multe obecte de ritual printre care și cununița miresei, inelul nuptial ce semnifică legătura dintre cei doi tineri căsătoriți, jemna, colacul – pâinea de de ritual – "smbol al hranei spirituale[...]. Pâinea – sub

forma ei auharistică – se raportează traditional la viața activă..."[8, p. 737] ș.a., toate posedând forma circulară.

Al doilea ciclu, cel al iertăciunilor, grupează orațiile rostite înaintea plecării la cununie sau la despărțirea miresei de părinți, constituind la nivelul nunții tradiționale ultima treaptă a ritului de trecere.

În timpul sosirii mirelui la casa socrului mic, de obuicei, mireasa joacă împreună cu druștele ei, iar când masa este gata nănașa o ia și o aduce în casă. Ele prind a se găti de iertăciune. „În mijlocul casei pun două scaune pentru părinții miresei. Mirele și mireasa, așternând un lăicer, stau în genunchi dinaintea părinților. Cei din casă stau în picioare, iar unul din vornicei zice: «Iertăciunea». Și această variant este alcătuită din două părți: 1. Partea religioasă ce valorifică legenda despre facerea lumii, facerea lui Adam, a Evei ș.a; 2. Partea a II-a cea laică include următoarele expresii: *Căutați pre acești doi fii ai dumnevoastră îngenunchiați, / Și de la inimă vă umiliți / Și cu duh de la inimă să-i iertați, / Și să-i blagosloviți, / Că nu sunt fii în lume să trăiască, / Și părinților să nu greșească / Că părinții mult se osândesc / Pân-pe fiii săi îi cresc, / Și de toate rele îi feresc* [36, p. 210]. Unul din simbolurle principale ale orației este *inima*, *a face totul din inimă,* etc. Asemenea expresiei: *Și de la inimă vă umiliți / Și cu duh de la inimă să-i iertați,* reprezintă organul central al omului – inima unde sunt localizate toate sentimentele omului, inteligența și intuiția. Nu în zadar în tradiția populară românească există expresii: *din inimă; din toată inima, cu inima și gândul sunt cu tine, a rămâne cu inima friptă, a-și călca pe inimă, a-și răcori inima* ș.a. care semnifică stare psihologică a omului. Părinții *din inimă* sau *cu toată inima* iartă și blagoslovesc copii exprimând dorința de a asigura toate condițiile în scopul creării unei familii-exemplu în societate, trainică, cu multă dragoste și respect față de lumea înconjurătoare. Tate acestea se întâmplă numai atunci când *iubești cu adevărat*, *iubești din inimă și cu toată inima*. Drept dovadă celor exprimate mai sus sunt următoarele expresii ce simbolizează grija și munca îndelungată a părinților: **Că părinții mult se osândesc / Pân-pe fiii săi îi cresc, / Și de toate rele îi feresc.** Pentru că iertarea și blagoslovirea părinților semnifică cale deschisă tinerilor și că: **Întărește casa fiilor**. Asemuindu-i pe miri cu un pom: *Ce-i vine vremea să-nflorească, / Așa a venit vremea și la acești / Doi fii ai domniilor voastre / Să se căsătorească.* „(Și mie un pahar cu vin... adaugă în ritm și rimă vorbitorul.) Cât se rostește *Iertăciunea*, părinții miresei și ea chiar, plâng. [...] Apoi nănașa ia de mână mireasa ș-o scoate din casa părintească și o așază în trăsură, în care, împreună merg la casa mirelui. [...] E de semnalat că părinții miresei nu numai că nu iau parte la cununia fetei lor, dar nici nu au voie s-o petreacă vreoleacă măcar până la marginea satului"[37, p. 210-211]. La românii din regiunea Crasnodar, la Iertăciune, „părinții miresei stau așezați pe un scaun lung sau pe două scaune sub icoane, tatăl având în mâini o pâine, mama – o icoană sau câte o pernă, icoana fiind pusă pe masă, care e în fața părinților la o distanță de aproape un metru. Mesenii fac un danț în șir cu nunul în frunte (alteori e vornicul mare) și trec printre masă și părinți, după mersul soarelui. Se opresc când mirele și mireasa ajung în dreptul părinților, unde cad în genunchi pe un covor sau țol (substitutul blănii unui animal de jertfă la nuntă, în trecut). Când Iertarea se făcea afară și era noroi, tinerii îngenuncheau pe niște ciocleje – element agrar (Mecherstuc – Crîmsc – Crasnodar), aplecau capul pe pernă sau părinții le pun pe cap icoana, pâinea (uneori ambii au câte o pâine – colac), tinerii spun formula «Mă rog di mă iartî!». Părinții răspund: «Dumnădzău sî ti ierti!». [...] «La Iertăciune toți se ridicau în picioare, ardea candela, lumânările pe masă. Iar apa din căldarea de sub masă (uneori erau două căldări) o beau flăcăii, fetele, ca să se însoare/mărite (Caragaș – Slobozia ș. a.)»"[38, p. 435].

Tradiția nupțială a satului Hoginești, r. Călărași, glăsuește că înainte de a porni la mire, conocarul citește *Iertăciunea*. Tinerii, „s-așază-n jenunchi pe un cojoc, sub icoană-n ungher, cu capetele plecate pe brațele părinților. După iertăciune se scoală, dau mâna, se sărută, îi felicită, iesă afară, se iau cu toții și cu jamna și cu icoana, cu lumânarea în mână înconjoară căruța în care pleca la mire (inf. Bejenaru Raisa Mih., a. n. 1937, s. Hoginești. col. Botezatu I.P.)"[39]. Varianta poetică a textului orației respective este întâlnită și în alte localități. Ca de obicei persistă partea religioasă ce ține de facerea lumii, a Raiului, dar și a lui Adam și Eva, redând forța de stăpânire a Domnului.

Iertăciunea este un rit patriarhal „tolerat de instituțiile religioase ale comunității"[40, p. 170] - fenomen demonstrat și prin faptul că în unele localități românești dintre Prut și Nistru *iertăciunea* ca orație a fost înlocuită cu rugăciunea *Tatăl Nostru*. În alte sate ambele ierau practicate simbolizind dorința de a constitui o familie care și ea , la rândul său, dintotdeauna va semnifica „un concept cultural, un concept al tradiției vii, pentru că nu este o repetare, ci o trăire în cadrul unor tipare educate, modificate după personalitatea membrilor săi, în limitele date de mentalitatea colectivă a comunității în care trăiește"[41, p. 14].

Referințe bibliografice:

24. Ștefănucă, Petre V. *Datini și creații populare*. Chișinău: Știința, 2008. 437 p.
25. Madan, Gheorghe V. *Scrieri*, vol.I. Chișinău: Știința, 2011. 428 p.
26. Madan, Gheorghe V. *Un sat basarabean de codru: Trușenii*. (Text stabilit, note , comentarii, corespondență, documente, fotografii, bibliografie). Chișinău: Editura Museum, 2008. 324 p.
27. Mocanu, Maria. *Giurgiulești. Monografie etnofolclorică*. Chișinău: Cartier, 1999. 280 p.
28. Lajos, Balazs. Folclor. *Noțiuni generale de folclor și poetică populară*.Cluj-Napoca: Scientia, 2003. 174 p.
29. James George, Frazer. *Creanga de aur*. Vol.I.Bucure;ti> Minerva, 1980, 283 p.
30. AFAȘM, 1959, ms. 111, f. 129; Zberoaia – Nisporeni; inf. Huțuțui P.I., a. n. 1921, Grozești – Nisporeni; inf. Rotaru D. C. a.n. 1921
31. (AFAȘM, 1962, ms. 142, f. 15; Bușila – Fălești; inf. Cojocaru A.I., 18 ani; culeg. Mihalache V.G.,Chicu G.N., Sandu I.I.
32. AFAȘM, 1962, ms. 142, f. 52; r. Fălești; inf. Vladei D. I., 52 ani.; culeg. Mihalache V.G., Chicu G.N., Sandu I.I.
33. Ghinoiu, Ion. *Dicționar de Mitologie Română*. București: Univers Enciclopedic Gold, 2013. 430 p.
34. Bârlea, Ovidiu. *Folclor românesc*. Vol.1. București: Minerva, 1981. 496 p.
35. Oișteani, Andrei. *Motive și semnificații mito-simbolice în cultura tradițională românească*. București: Minerva, 1989. 340 p.
37. Olinescu, Marcel. *Mitologie românească*. București: Editura Saeculum, 2004. 399 p.
38. Lucrare colectivă. *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului* (Texte inedite), în 2 volume. Volumul I; Institutul de Filologie al AȘM. – Ch.: CEUSM, 2007. – 596 p.
39. AFAȘM., 1971, ms. 232, f. 2-14; inf. Bejenaru Raisa Mih.,a.n. 1937, s. Hoginești; col. Botezatu I.P.
40. Ișfănoni, Doina. *Interferențe dintre magic și estetic în recuzita obiceiurilor tradiționale românești din ciclul vieții*. București: Editura Enciclopedică, 2002. 323 p.
41. Ciobănel, Aliona, Ioana. Înrudure și Identitate. București: Edutura Enciclopedică, 2002.

SILVIA ZAPOROJAN, Biblioteca copii Drochia

Furnicile lui Vasile Romanciuc

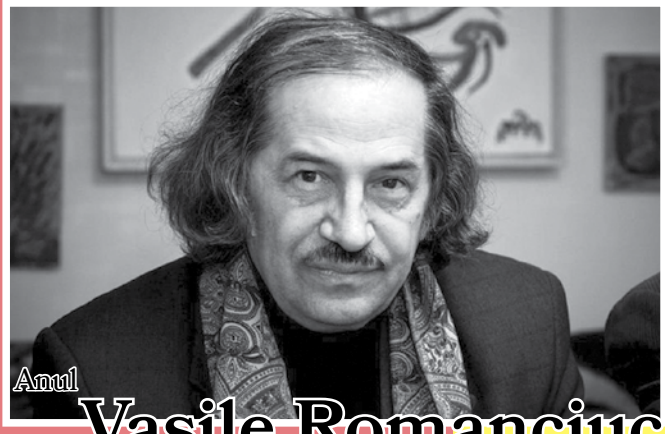

adună tot mai mulți cititori la Biblioteca Copii Drochia. Dragostea de cuvântul matern i-a împrietenit, iar creația poetului i-a determinat să se vadă mai des la bibliotecă. Acest lucru i-a adus și pe preșcolarii grădiniței „Scufița roșie", educator Cârțâca Valentina, care s-au delectat cu creația lui Vasile Romanciuc în cadrul unei ore de lectură cu genericul „Furnici în biblioteci". Activitatea s-a desfășurat pe marginea a două ediții ale maestrului Vasile Romanciuc „O furnică în bibliotecă" și „Doi iezi".

Acești copii de mai mult timp bătătoresc împreună cu educatoarea lor cărărușa spre bibliotecă. Aici îi așteaptă și cărțile dar și magicele tablete. Astăzi, însă, ei au ascultat, au înscenat și s-au jucat pe pajiștea de versuri ale poetului asemenea unor furnicuțe hărnicuțe.

ELENA BEJENARI, șefa BP Oxentea

Ziua Internațională a Familiei sărbătorită la Oxentea, r. Dubăsari

Tânăra familie din satul Oxentea, raionul Dubasari – Vasile și Natalia Popa care cresc și educă 5 copii au fost invitații de onoare, dintre cei 14 participanti, la activitatea organizată de Biblioteca publica și Biblioteca publica pentru copii, în colaborare cu asistentul social din localitate, consacrată Zilei Internaționale a Familiei, care a avut loc duminică 14 mai, 2017 la Biblioteca publica Oxentea. Programul activitatii a fost constituit din: expoziția de carte; recital de poezie; probleme de relaxare; jocuri distractive. Deasemenea au auvut loc și discuții despre cum ne descurcăm azi în familie, au intervenit și „Tinerii Brutari" membri ai SMB a Bibliotecii publice Oxentea care participa la Compania Națională „Ne vedem la bibliotecă", etapa a II-a, categoria -Familia care au pregătit poezii și au dăruit receta de chec pufos selectată de pe internet pentru sărbătorile petrecute în familie.

Dr. TATIANA BUTNARU, Institutul de Filologie

Mitul copilăriei în proza lui Spiridon Vangheli. Viziuni și semnificații arhetipale.

„Hai mai bine despre copilărie să vorbim că ea singură este veselă şi nevinovată", ne îndemna la timpul său Ion Creangă şi această formulare se manifestă cu desăvârşire în scrierile lui S. Vangheli, autorul aflat pe o pajişte albastră a copilăriei.

Preferința pentru fondul mitic al folclorului românesc constituie o trăsătură esențială a operelor lui S. Vangheli, acesta îşi revigorează scrisul prin valorificarea tradiției populare, prin prisma de viziuni şi reprezentări, ce caracterizează personalitatea creatoare a genului anonim.

Proza lui S. Vangheli se încadrează în spațiul mitic al spiritualității autohtone explorat dintr-o perspectivă poetică. În această ordine de idei, evidențiem o atitudine estetică specifică, care determină prezența unor, zăcăminte folclorice" sau, straturi populare" [1, p. 7], cum le numeşte A. Dima, ceea ce-i asigură o impresionantă simțire artistică.

Respectând cu strictețe principiile transfigurării populare, scriitorul aprofundează lumea copilăriei potrivit unor viziuni estetice originale, a unor elemente de sensibilitate modernă. În primul rând, vom evidenția subtilitatea metaforei mitice, determinată de profunzime şi lirism, de motive şi dimensiuni existențiale, pe care le exprimă autorul în dramatica contemplare a lumii. Elementul mitic se redimensionează din interior, el predispune autorul spre lărgirea semnificațiilor, îl orientează spre chintesența cotelor de vârf al artisticității. Trăirile, sentimentele, stările sufleteşti sunt relevate de multe ori prin prisma inițierii mitice, autorul redă senzațional sentimentul de încântare, de jubilație sufletească în fața naturii, vieții, universului, exprimă beatitudinea unui suflet însetat de candori.

O metaforă precum este „coliba albastră" sau „steaua lui Ciubotel" este de sorginte mitică şi esențializează o stare de spirit, conține o cheie poetică pentru deschiderea multiplă a temeiurilor spiritualității autohtone. S. Vangheli îşi asumă rolul de mag în țara copilăriei, el invoca deseori culoarea albastră, pentru a poposi într-un tărâm miraculos de poveste, pe care copilul o percepe în conformitate cu viziunea sa despre univers „Noaptea dorm în casă, dar ziua trăiesc în coliba albastră", spune Radu, protagonistul cărții „Băiețelul din coliba albastră". S.Vangheli plăsmuieşte viziunea unui copil receptiv la frumusețile lumii, predispus spre tărâmul inefabil al basmului şi al transfigurațiilor mitice.

Din pădurea asta tata/Îşi alege fluieratul, /Mama-florile din vetre, / Miorița – clopoțelul („Basm cu cel mai bogat copil din lume").

Gama de culori este variată şi iradiază într-un spectru multicolor de curcubeu, creând asociația „celui mai bogat copil din lume", după modelul lui Andersen: *Roşu cred că-i din căpşune, /Galbenul din romanițe, /Verdele – acel din iarbă/Şi din albăstrițe – albastru* („Basm cu cel mai bogat copil din lume").

Împreună cu micul cititor, poposim în „coliba albastră" a copilăriei, unde persistă o lumină stelară, care-i poartă pe Radu, Guguță sau Ciubotel într-o ambianță neobişnuită, satisface setea cititorului de miraculos. **Calul cu ochii albaştri,** „zurgălăul pierdut în Cucueți", vine şi el din aceeaşi lume miraculoasă a poveştii, ca să confirme nişte adevăruri existențiale. Albastre sunt şi cele două viorele, care au înflorit în pantofii Domniței din „Pantolonia, țara piticilor" şi seamănă leit cu ochii mamei, „două flori albastre", de care copilul nu se poate despărți nici pentru o clipă. Fulgii de nea cad molcom peste cuşma lui Guguță sau oamenii de zăpadă plăsmuiți de Ciubotel, se revarsă din adâncul albastru al cerului precum e „ochiul apei din poveste", ca să iradieze în contururi magice. Este albastră şi ninsoarea, de unde vine „un dor de îngeri" transpus în maniera unui cunoscut verset biblic: Înger, îngeraşul meu, /Ce mi te-a dat Dumnezeu, /Totdeauna fii cu mine/ Şi mă-nvață să fac bine [2, p. 45].

Tipologia binelui însoțeşte aventurile fanteziste ale picilor în dorința firească spre afirmare. Iar „turnul dorului" nu este altceva decât o proiecție mitică a unor resorturi sufleteşti, de unde personajul – copil îşi exteriorizează sentimentele după modelul lui Gr. Vieru. *Sunt alb, bătrân aproape, /Mi-e dor de tine, mamă* (Gr. Vieru; „Mie dor de tine mamă").

Eroul lui S. Vangheli „albeşte" de dorul de casa părintească., Dorul de casa părintească, se spune într-o nuvelă dintr-o ediție mai recentă, asta e boala cea mai grea din lume!», readucând imaginea dorului de meleag prin intermediul unor afinități spirituale cu elementul mitico-folcloric. Fără a pierde ceva din profunzime, ideea este preluată şi în povestioara „Cocostârcii", unde dragostea față de plai porneşte din ataşamentul față de cuibul părintesc şi se manifestă prin categoria sacralizată a dorului.

În mitologia folclorului românesc, cocostârcul este pasărea binecuvântată, e pasărea nemuririi, augurală, un simbol al imortalității, ea determină norocul şi belşugul în casa omului [3]. Într-o cunoscută nuvelă de S. Vangheli, cocostârcii, şi-au ales pentru cuib casa a doi bătrâni, care nu era cea mai frumoasă din sat" Simbolismul păsării transpare în corelație cu destinul existențial al celor doi părinți corojiți" de timp, care au crescut mulți copii, dar aceştia asemenea puilor de cocostârc, s-au împrăştiat prin lume, lăsându-i mamei obrazul plin de încrețituri şi doi ochi să se uite spre poartă, iar tatei o cuşmă de păr alb în cap şi un băț în mână".

Raportată direct la existența omenească, valoarea artistică a imaginii constă în ideea de împlinire. Motivele sunt adaptate unei situații artistice, care vine încărcată de sensuri, făcând referință la un bilanț ex-

istențial, exprimă ideea de împlinire. Este vorba de, râvnita plinătate spirituală" [4, p. 3], ce-o contemplează eroii lui S. Vangheli în percepția mitico-folclorică a lumii: Citățm în continuare fragmentul:, Când vedeau cocostârcii, stând într-un picior pe acoperişul casei – parcă le venea inima la loc şi casa li se părea plină".

Departe de pastişa folclorică sau imitația rudimentară, S. Vangheli asimilează din arsenalul tradițional un vast material de investigație artistică. Dorul, trop-trop-trop a venit pe urmele lui (Ciuboțel – s.n.) înapoi acasă", iar apoi iradiază prin nimbul sacru al iubirii, de unde pornesc impulsurile vieții.

S. Vangheli dezvăluie şi aprofundează dorul de părinți sau vatra strămoşească prin intermediul unor detalii artistice corelative, acestea găsindu-şi interiorizare fie prin, turnul dorului", sau crenguța verde lăsată pe prisma celor doi părinți în semn de recunoştință. În imaginația copilului dorul atinge dimensiunile baladescului, ceea ce la un moment dat îl determină spre a face o analogie dintre chipul mamei şi Sora Soarelui, floarea cerească, care-i vine în ospeție lui Ciuboțel împreună cu tot alaiul de stele şi luceferi, pentru a emana o lumină darnică, in fața căreia, bunelul îmblă în genunchi", de parcă ar sta la icoane. Este conturată o idee de întregire mitică prin prisma unor categorii simbolice deposedate de alura lor sacrală, dar alimentate de o irezistibilă sete de viață, de primenire lăuntrică. Bunelul, samănă, samănă floarea soarelui," fiindcă spune el, trebuie să faci măcar oleacă de lumină pe unde mergi." Lumina devine, astfel, o metaforă totalizatoare, un punct de legătură dintre om şi măreția cosmosului substituit prin formele alegorice ale mitului.,... Că pământul e cinstit. Ca soarele, ca pasărea, ca izvorul," aceste sugestii metaforice încearcă să inițieze micul cititor în resorturile filosofiei populare, îi propune o lecție de omenie şi bunătate sufletească, exprimă bucuria de a trăi, a iubi, a se menține în anturajul valorilor general-umane. Steaua lui Ciuboțel din vârful turnului luminează satul zi şi noapte, stă de veghe la căpătâiul măicuței până se face bine, devine un înger păzitor pentru toți copiii din Turturica, iar atunci când îşi ia zborul spre împărăția ei de poveste vrea, să-i ducă măicuței un fir de iarbă de pe pământ."

Steaua menține existența şi, apără" cerbul, care aleargă când pe un vârf de munte, când pe celălalt, sugestie a unui timp mitic arhaic, pentru a proteja de rele, pălăria albastră" a pământului. Nu numai universul teluric, dar şi oamenii, mai bine zis, puii de pitic din **Împărăția Duminică,** se află sub aura ocrotitoare a Stelei, în deplină îngemănare cu ritmurile cosmice, unde Soarele şi Luna, cum i se mai zice Mama noastră cea dintâi, determină anturajul selenar al existenței omeneşti. S.Vangheli dezvoltă şi aprofundează o atmosferă de luminozitate, creând asociația unui amalgam de stări şi trăiri sufleteşti de excepție, ce-şi trag originea din proiecția simbolică a miturilor şi aşa-ziselor, sărbători ale soarelui" descătuşate de riturile păgâne şi condensate în mod firesc în diverse situații artistice. După expresia lui M.Ferber, fenomenul este, atât de copleşitor şi atât de fundamental, încât semnificațiile lui în mitologie şi literatură sunt prea multe pentru a fi enumerate." [5, p. 266]. Sentimentul de admirație față de astrul ceresc, ma-a-re minune e Soarele ăsta... Câte lămpi ard noaptea şi tot e întuneric, dar el unul luminează şi casă, şi bordei, şi drum. Şi muntele îşi încălzeşte spatele la dansul, că nu i-ar mai creşte chica aceea verde...", presupune o jubilație, dar şi o eliberare de verdictele mitului, autorul îndeamnă spre lumină şi căldură, spre plinătatea viguroasă a vieții, care oscilează de la viziunea mitică spre cea metafizică, spre o concepție apropiată de viziunea folclorică.

E. Niculiță – Voroncă scria: „Soarele e ochiul lui Dumnezeu" [6, p. 229]. Poetica privirii corelată cu laitmotivul solar se manifestă la S. Vangheli prin expresia unei totale detaşări de semnificațiile religiozității cosmice. Replica, Tu ai aprins Soarele pe cer" indică o stare de alternare a luminii solare în raport direct cu ființa umană, încadrarea ei într-un circuit neîntrerupt. Eroul lui S. Vangheli e predispus să trăiască plenar evaziunea sa în mitul solar al universului, ca de la altitudinea astrului ceresc să proclame, ideea statorniciei din veac a ritmurilor primare ale vieții" [7, p. 35], să se reintegreze într-o atmosferă de continuă sărbătoare şi resurecție sufletească: *Lie, lie, /Ciocârlie, /Cântec dulce/Din câmpie!* („Împărăția Duminică").

Este acordul final ce izvorăşte din deplina îngemănare a cerului cu pământul, indică o culminație emoțională caracteristică pentru opera lui S. Vangheli. Undeva în subtext, mai întrezărim şi o inițiere mioritică, care se manifestă prin convertirea elementului mitic în contextul unor situații de viață obişnuite, marcate de o vibrantă subtilitate artistică, de profunzime şi lirism. Trei iezi, Turturica sau Cucueți este de fapt, spațiul matrice" ori, spațiul mioritic" axat pe filonul creativității populare. Acest, spațiu mioritic" este specificat prin aprofundarea unui mod de viață tradițional, care oscilează, după remarca lui M. Cimpoi „de la orizontul mioritic spre orizontul european cu garnitura de categorii, care este proprie mioriticului românesc" [8, p. 18].

Analiza simbolurilor şi imaginilor artistice indică cert caracterul de încadrare în atmosfera mitică, sunt intuite nişte niveluri de specificare şi formule individualizatoare de semnificație arhetipală. Matricea stilistică românească se menține prin ideea de dăinuire, prin desăvârşirea unui spațiu sacru de valori circumscris în aspectele sale existențiale. Fenomenul de adaptare la condiția mioritică se manifestă firesc şi spontan, prin intermediul unor imagini tradiționale, fiind determinate de un substrat mitologic străvechi supus treptat modificărilor succesive. Şalul verde pe care-l îmbracă mama din balada cu acelaşi nume sugerează ideea marii plecări, prin transfer metaforic, se are în vedere trecerea ei dintr-un plan existențial în altul imaterial, într-un spațiu selenar, cosmic, de o superioritate absolută: *Şi s-a dus să are/Dar în vârf de deal/Vremea i se pierde –/Mama se preface/În morman de țarină. /Şi îmbracă mama/Şalul acela verde* („Şalul verde").

Redimensionarea elementului mitic se manifestă prin comuniunea tainică cu natura, prin amplificarea sensurilor şi accentelor artistice favorizate de un fond mitic străvechi.

Metafora verdelui se încarcă cu un fond profund esențializat, culminează cu un simbol de origine mitico-folclorică, exprimă ideea de dăinuire, perenitate zămislite de veacuri în accepția populară. Elementele naturii, iarba, pământul, rămurica verde, cerul, întreg universul sunt trăite din perspectiva transcendenței mitice, ele capătă accepția unui spectacol ceremonial şi redau, în ultimă instanță, o finalitate existențială, un bilanț simbolic.

S. Vangheli pendulează între fabulosul mitic şi reprezentările imaginației sale creatoare, pentru a ne aduce în preajmă şi a, ne prelungi copilăria. Cu o oră. Cu o zi. Cu un veac. Cât îi avem cartea în preajmă - suntem copii. Cărțile lui sunt ca nişte corăbii, care scot copiii în larg, ca să se întoarcă apoi după alți copii" (N. Dabija), îşi găseşte expresie în succesiunea timpurilor şi a generațiilor.

Note:

1. A. Dima. Zăcăminte folclorice în poezia noastră contemporană. Bucureşti: Fundația pentru Literatură şi artă „Regele Carol II", 1936.

2. Carte de rugăciuni. Bucureşti: Agapis, 2004.

3. I. Evseev. Dicționar de magie, demonologie şi mitologie românească. Timişoara: Amarcand, 1997.

4. M. Cimpoi. Întoarcerea la izvoare. Chişinău: Literatura artistică, 1985.

5. M.Ferber. Dicționar de simboluri literare. Chişinău, Cartier, 2001.

6. E. Niculiță – Voronca. Datinile şi credințele poporului român. Bucureşti: Saeculum, 1998.

7. D. Bălăeț. Eterna regăsire. Craiova: Scrisul Românesc, 1979.

8. M. Cimpoi. Orizont mioritic, orizont european. Craiova: Fundația scrisului românesc, 2003.

Text și imagini: **ION DOMENCO**

AU DEMONSTRAT CEEA CE AU MOȘTENIT DIN BĂTRÂNI

În acea frumoasă zi de duminică, în Casa de cultură a satului Borogani, r. Leova, a răsunat muzică şi s-a dansat românește, s-au perindat obiceiuri, tradiții populare, așa cum ne-au învățat, cum ne-au lăsat, drept moştenire, strămoşii. Muzica populară *românească, datinile, obiceiurile tradiționale au* umplut sala Căminului cultural din localitate, unde au sosit colective folclorice din r. Leova, din localitățile: Borogani, Tochile-Răducani, Sărata-Nouă, Filipeni, Sărățica-Nouă, Romanovca, Băiuş, Cazangic, Beştemac, Tigheci, Hănăsenii Noi, or. Leova şi Iargara, cât şi invitații festivalului din raioanele: Cantemir – Cociulia; Anenii Noi – Todireşti, care au prezentat un spectacol splendid al cântecului şi dansului folcloric autentic. De bună seamă, doar *tezaurul folcloric* reuşeşte să adune laolaltă oameni de toate vârstele, care au găsit în cântecul şi dansul popular o revelație sufletească. Ajuns la cea de-a III-a ediție, Festivalul folcloric „Moştenit-am din bătrâni", organizat de către Direcția Cutură, Turism, Tineret şi Sport în parteneriat cu Consiliul Raional Leova, s-a transformat într-o adevărată sărbătoare a portului popular, or, în ciuda vremii ploioase, colectivele artistice au mărşăluit pe strada centrală a satului, unde au fost salutați, întâmpinați, după vechiul obicei, de către administrația locală în frunte cu primara Elena Savițchi, cu pâine şi sare, cu tradiționalele bucate moldovenești, cu un păhărel de vin. Ion Hurciuc, şeful Căminului cultural, avea să remarce, ulterior, că această spectaculoasă paradă a portului popular este o inedită premieră, participanții făcând mici popasuri la răstignirile sfinte din sat, unde gospodinele mahalelor aşteptau oaspeții cu bucate alese.

An de an, avea să remarce în deschiderea evenimentului şeful Direcției Cultură Leova, Mihai Suruc, Festivalul creşte valoric, impunându-se în viața cultural-artistică a raionului. După care a urmat o originală trecere în revistă a tradițiilor, obiceiurilor, datinilor străbune, ce s-au mai păstrat prin localitățile leovene şi cele din Cantemir şi Anenii Noi, suprema revelație şi apreciere a prezentărilor fiind aplauzele îndelungate ale privitorilor. Spectacolul folcloric ca atare s-a desfăşurat în spirit

competitiv, demonstrând un înalt și rafinat profesionalism, colectivele participante demonstrând o bună cunoaștere a tradițiilor și obiceiurilor strămoșești din localitățile pe care le reprezintă. A fost o adevărată sărbătoare, o explozie de tradiții, păstrate din generație în generație și transmise mai departe prin intermediul acestui frumos Festival, urmărit cu o deosebită atenție de către locuitorii satului, de la mic la mare, sala fiind arhiplină.

Dat fiind faptul că acest festival totuși este și un concurs, evoluarea colectivelor a fost jurizată. În final, după lungi dezbateri, locurile premiante fiind repartizate în felul următor:

Premiul I – ansamblul folcloric „Busuioc moldovenesc", s. Borogani; Premiul II – formațiile folclorice „Izvoraș", s. Cazangic și „Țărăncuțele", s. Beștemac; Premiul III – grupurile folclorice „Lino-Leano", s. Filipeni, „Dorul", s. Sărățica Nouă și „Codreanca", s. Tigheci.

Bucură în mod deosebit faptul că oamenii de la sate îndrăgesc tot mai mult folclorul autentic, apreciază creația populară, promovează tradițiile, obiceiurile, datinile strămoșești, acceptă și transmit și altora bucuria întâlnirii cu tezaurul folcloric, pe care îl recepționează bucuroși, cu pasiune, patimă, fiind dornici de autenticitate, interpretare adecvată, creația populară constituind un inepuizabil izvor de inspirație. **Or, folclorul este rădăcina unui popor, lada de zestre a sentimentelor și trăirilor lui, iar ființa unei națiuni se afirmă și se menține numai prin cultura ei. Unde există o cultură autentică, o cultură perpetuă, acolo ne menținem ca neam, acolo ființa nației rezistă.** Folclorul e una din comorile neamului românesc care, odată cu trecerea timpului, pune la încercare identitatea noastră între celelalte culturi ale lumii. În evoluarea colectivelor artistice pe scena Căminului cultural din Borogani a trecut, ca un fir roșu, idea că școala ar trebui să fie elementul care să ne unească pentru a medita asupra valorii creațiilor populare transmise din generație în generație de-a lungul timpului. Anume ea are menirea de a păstra și a cultiva interesul pentru cunoașterea, păstrarea și răspândirea tradițiilor și obiceiurilor – începând cu cea mai fragedă vârstă ca semn de respect pentru trecutul nostru românesc și până la adânci bătrânețe. Dacă păstrăm și valorificăm trecutul, trăim prezentul atunci vom cunoaște viitorul. Cultura nu înseamnă numai delectare, presupune și efort. Sub îndemnul acestor idei a și început să fie desfășurat Festivalul datinilor și obiceiurilor „Moștenit-am din bătrâni" la Leova, apoi, la Borogani. Ajuns la cea de-a III-a ediție, acțiunea culturală și-a extins oarecum aria de organizare, între participanți fiind incluse și collective din alte raioane din țară.

În anul curent, Festivalul a prezentat-în premieră!- frumusețea vremurilor de odinioară, cu alaiul datinilor și tradițiilor, portului popular, constituind astfel o lecție de familiarizare cu cele mai alese și frumoase mărgăritare din zestrea neamului. Adunați în Casa de cultură a satului, de unde cresc rădăcinile neamului, cu expozițiile din hol, împodobit cu scoarțe, lăicere, obiecte de uz casnic și cele privind meșteșugurile locului, costume populare și multe alte valori inestimabile ale neamului, oaspeții prezenți au fost încântați de abilitatea elevilor și discipolilor de a pune în valoare tezaurul folcloric moștenit de moșii și strămoșii noștri, care potrivit lui Ion Hurciuc, directorul Căminului cultural, este cea mai sacră și sfântă podoabă a națiunii noastre. Uniți prin cântec, port și graiul românesc, participanții la Festival și-au demonstrat cu măiestrie zestrea neamului, frumusețea portului popular, cântatul doinelor, jucatul horelor și bătutelor, fiind mândri că aparțin unui popor cu rădăcini adânci în istorie, unui stat situat în centrul Europei, a menționat conducătoarea ansamblului „Mărgăritare" de la Gimnaziul „Vasile Badiu" din s. Borogani, Elena Cebotaru, adăugând că valorile, cultura și spiritualitatea neamului pentru care au luptat înaintașii noștri trebuiesc promovate și valorificate, indiferent de ce etnie suntem.

Iosif Vulcan spunea: „Dacă vrem să cunoaștem un popor, să nu căutăm în cărțile savanților, ci în poezia populară - cântecul popular, doina, balada, jocul popular". Acolo unde se vorbește de datini, comori și zestre spirituală sunt prezente și doinele, baladele, horele și sârbele noastre. O varietate de nuanțe și culori, figuri și elemente autentice au fost întâlnite pe costumele artiștilor amatori, ce au evoluat cu atâta suflet, ardoare și dăruire de sine pe scena căminului cultural din satul Borogani, care în acea duminică a fost neâncăpător pentru toți împătimiții de folclor, de frumos, de perpetuarea creației populare românești din sudul Basarabiei, de talentul celor care țin și păstrează cu sfințenie graiul, folclorul românesc, portul tradițional și cultura neamului. Sincer să fiu, nu mi-am imaginat nicodată cât de bogată și variată este podoaba folclorică a neamului nostru. Vreau să închei cu frumoasa și înțeleapta zicere: „Atâta timp cât vom vorbi despre trecut, vom avea un viitor".

Text și imagini: **ION DORU**

Festivalul „Malurile Prutului”

ediția a III-a

Cea de-a treia ediție a Festivalului „Malurile Prutului”, organizat de către Mitropolia Basarabiei, Episcopia Basarabiei de Sud, Consulatul General al României la Cahul, în parteneriat cu Serviciul Cultură și Turism a Consiliului Raional Cantemir, a readus publicului spectator din raionul Cantemir buchia și feeria Dumnezeiască a cântecului popular pascal, al tradițiilor și obiceiurilor legate de Învierea Domnului Nostru, Iisus Hristos. Invitați de onoare la Festival au fost Înaltpreasfințitul (ÎP) Petru, Arhiepiscopul Chișinăului, Mitropolitul Basarabiei și Exarhul Plaiurilor, Excelența Sa, Consulul General al României la Cahul, Anca Corfu, fețe bisericești din Arhiepiscopia Romanului și Bacăului, Episcopia Basarabiei de Sud. Evenimentul a fost binecuvântat de ÎP Petru, care a subliniat importanța deosebită a evenimentului. Prin conservarea și promovarea cântecului popular pascal, al tradițiilor Pascale, a spus dumnealui, vom menține vie legătura dintre generațiile creștine, vom purifica sufletele tuturor creștinilor, vom reuși să apropiem cele două maluri de Prut. După luările de cuvânt ale dnei Anca Corfu, a vicepreședintelui raionului Cantemir, Ion Dimcea, a directoarei Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Florina Zaharia, scena a fost oferită Corului „Laudamus” al Seminarului Teologic „Episcop Melchisedec", Arhiepiscopia Romanului și Bacăului, care a prezentat o gamă largă de melodii pascale de performanță. La fel a fost apreciată cu aplauze, ovații, buchete de flori evoluarea ochestrei „Doina Covurlului”, Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, Galați, corului „Dominanta” al Școlii de Arte „V. Hanganu” și a ansamblului vocal „Mierla Prutului”, ambele din Cantemir, a colectivelor folclorice „Semănătorii" din s. Cociulia, „Glia” din s. Hănășeni, „Alunelul”, s. Tartaul și „Cimpoieș”, Manta, r. Cahul. Participanții s-au învrednicit de semne de gratitudine din partea Mitropoliei Basarabiei și Serviciului Cultură Cantemir.

35 de ani – Şcoala de muzică din s. Zguriţa

AURELIA MELNIC, profesor de pian, **AURICA MORCOV**, bibliotecară

Cu prilejul aniversării a 35 ani ai Școlii de muzică din s. Zguriţa, filială a Scolii de muzică Drochia, la 30 aprilie 2017 în incinta Casei de cultură din localitate a fost organizată o frumoasă sărbătoare. Am avut oaspeți din diferite localități a Moldovei și chiar de peste hotare. Au fost prezenți pedagogi care au activat în Zguriţa mulți ani în urmă: Olga Pușcă, profesor de pian, or. Drochia; Victor Bâstrițchi, profesor de acordeon și conducătorul corului din Zguriţa, Drochia; Ludmila Nani, profesor de acordeon, Drochia; Marina Mihailenco-Prisăcaru – profesor de pian, Botoșani, România; Nina Rîciu – profesor de teoria muzicii, Pelinia, Emil Mihai – fostul șef al Secției de cultură Drochia, Alexandra Nițiuleac – profesor de pian, Edineț; Vitalie Lozovan, directorul Școlii de muzică Drochia; Petru Ababii – șeful Secției cultură Drochia. Iar posibilitatea de reântâlnire a tuturor în această sală ne-a oferit primăria satului Zguriţa, în frunte cu Victor Guțu, care a achiziționat un pian pentru acest concert cu elevii Școlii de muzică să bucure melomanii, adoratori ai tinerilor talente, locuitori ai satului.

Acest eveniment a devenit locul de legătură dintre generații, oferindu-le rolul de promovare a imaginii instituției respective, prin educarea și propagarea valorilor educative și spirituale. Astfel a început interesanta și frumoasa depănarea a șiragului de amintiri legate de anii de școală a profesorilor și discipolilor săi. La începutul anului 1982 Secția raională de cultură în frunte cu dl Emil Mihai și cu susținerea directorului Școlii de muzică Drochia, dl Ion Bălan ia decizia să deschidă o filială a Școlii de muzică în satul Zguriţa. Deci, la 1 septembrie același an școala și-a deschis larg ușile pentru fetițe și băieței. Ei studiau la diferite instrumente muzicale, așa ca: pian, acordeon, vioară, baian, instrumente aerofone. De asemenea s-a format și un cor al școlii.

Treceau anii ... Școala noastră a devenit tot mai vrednică. Doar pe la mijlocul anilor 90 ai secolului trecut școala noastră a întâmpinat situații dificile și pe o perioadă și-a sistat activitatea. Însă în anul 1999 tânărul specialist și profesorul actual de pian Aurelia Melnic, fosta elevă a Școlii muzicale Zguriţa, împreună cu direcția Școlii de muzică Drochia și primăria satului Zguriţa au redeschis din nou această filială în localul Gimnaziului Zguriţa.

Cu cuvinte de laudă pentru activitatea Școlii de muzică din Zguriţa a venit șeful Secției raionale de Cultura dl Petru Ababii. Și fiindcă era sărbătoare, a urmat înmânarea cadourilor. Cu multă emotivitate a salutat publicul directorul Școlii raionale de muzică **Vitalie Lozovan** — un promotor activ al educației muzicale și imaginii de succes a filialei Zguriţa, care a avut cuvinte doar de laudă și a remarcat importanța deosebită a acestui eveniment. De asemenea a menționat calitățile profesionale a profesoarei de pian Melnic Aurelia, cu aleasa prioritate spirituală și forță de dăruire de sine pentru a transmite cunoștințele sale discipolilor, abilitatea de recunoaștere a prezenței imaginației artistice a copilului, acea atmosferă specială creată în timpul lecțiilor, toate acestea creează oportunități de al iniția pe copil în lumea muzicii. Dumnealui a spus că, „Cultura, muzica înseamnă să cunoști și să simți ce s-a gândit și făurit cel mai bun și valoros pe lume, este ceea ce rămâne în om când el a uitat totul, e cea mai mare putere pământească, până la urmă e o cetate nouă a unității noastre naționale.”

A urmat un program artistic cu participarea elevilor de la Școala de muzică Zguriţa, com. Cotova, profesor Melnic Aurelia; elevilor de la Școala de muzică Drochia, profesori Cojocar A., Bîrtă C. și de la Școala de muzică Edineț, profesor Nițiuleac A. A, a evoluat ansamblul folcloric „Haiduceii Peliniei”, conducător Râciu N. Elevii au delectat publicul cu melodii de Beethoven, Schumann, Weber, Ciaikovskii, E. Doga, S. Ștefăneț. De asemenea au evoluat artiștii amatori ai Casei de cultură Zguriţa, conducător artistic Iurie Tomac. A fost un concert de zile mari.

Satul Zguriţa are piatră de temelie veșnică pe acest pământ - o Casă de cultură, un colectiv folcloric, o Școală muzicală care va rămâne ca o perlă nestemată a culturii satului, a tradițiilor populare. Frumosul se culege fir cu fir, el se plăzmuiește în sufletele oamenilor și când vine vremea, răsare ca iarba, înflorește ca florile, spre alinarea și bucuria sufletului. În holul Casei de cultură a fost amenajată o expoziție a meșterilor populari din localitate.

Cu un omagiu înălțător pentru oamenii din cultură și în special pentru cei din raionul Drochia a urcat în scenă primarul satului Zguriţa. Totodată, el și-a exprimat convingerea că pentru sala festivă a Casei de cultură recent renovată, acest eveniment este de bun augur și vor găzdui pe viitor multe activități cultural-artistice.

Programul divers și interpretarea emotivă a creațiilor muzicale au creat o atmosferă plăcută de sărbătoare.

ZINAIDA POPESCU-COCIERU

Teleneștiul meu!

Teleneștiul meu
La geană de codru,
Izvorând din Holm,
Tot curge la vale –
Așezare de Om.
E al meu Telenești:
Cu dealuri, cu văi,
Cu vii și izvoare...
Livezi ce se scaldă
În rază de soare!
Leagăn mi-a fost
Mărul rotat
Crescut cu dragoste,
La bunicii în prag...
Iar tinerețea –
A fost hora din Sat,
Mulți au zburat
Spre trepte-nșelate,
Cu dragostea, dorul
Revin de departe.
Mândru ne ești,
Oraș de minune!
Să ne trăiești,
Cât va fi astă lume!

Scrisă la miezul nopții.
17.03.2017

ȘTEFAN SOFRONOVICI, cercetător științific, Sectorul de Folclor, Institutul de Filologie al AȘM , 29 mai 2017, Durlești

Grigore Adam – doinitorul din frunză

Cine este acest bărbat, Grigore Adam din Nisporeni, voinic și talentat, ajuns la vârsta de 70 de ani, vârsta împlinirilor? Este feciorul conocarului Vasile Adam din s. Bălănești, Nisporeni, este nepotul scriitorului Grigore Adam, al cărui nume îl poartă, este profesor de educație fizică la școala profesională din or. Nisporeni, unde activează în prezent. În tinerețe, prin anii 1970- 1980, el câștiga berbecii la trântă între cei mai voinici bărbați din partea locului. Grigore Adam este un sportiv de performanță, având titlul de maestru în sport la ridicarea greutăților, candidat în maeștri la haltere (ridicând 150 kg.), este un bun pedagog, mai este și un antrenor, cu rezultate frumoase, cu discipoli de performanță internațională la lupte libere și haltere. Este un bun declamator de poezie, recitând versuri populare, dar și din creația poeților noștri: Mihai Eminescu, George Coșbuc, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija ș.a. Dar, acest voinic, sportiv și haiduc, mai este și un reprezentant al culturii populare, un adevărat artist, înzestrat cu talent de la Dumnezeu, moștenit de la părinții lui, artist, care promovează de zeci de ani costumul tradițional, datinile și obiceiurile, îndeosebi cântecul și jocul, având harul de a cânta din frunză, timp de circa 55 de ani.

Doinitorul din frunză, Grigore Adam, este la ora actuală unul dintre puținii rapsozi, care pe parcursul veacurilor, cântând din frunză, se încadrau în concertul natural al privighetorilor, întrecându-se cu ele. Așa cânta regretatul Liubomir Iorga, care cu ani în urmă, însoțindu-l pe fostul Președinte al R. Moldova Mircea Snegur în călătoria acestuia în SUA, l-a impresionat pe Președintele american de atunci, Bill Klinton, cântând la un braț de instrumente populare, dar mai ales prin cântecul din frunză. Așa mai cântă astăzi maestrul Ioan Paulencu, așa vor mai fi cântând și alți asemenea rapsozi prin satele noastre, pe care noi nu-i cunoaștem. Cert este, că au rămas foarte puțini virtuoși ai cântecului din frunză din numărul lor mare de altădată.

Primii lăutari ai lumii - cântăreții din frunză, vin din timpuri străvechi, arhaice. Neamul nostru românesc are o tradiție milenară la acest capitol, tradiție depozitată în creația noastră populară orală și transmisă din generație în generație, de-a lungul istoriei noastre, dar consemnată și în studiile despre folclor și folcloristică.

Vasile Alecsandri, numit de către Mihai Eminescu *Rege al Poeziei*, iar de către Bogdan Petriceicu Hasdeu - *columbul literaturii noastre populare*, în studiul său ***Românii și poezia lor***, accentuează legătura strânsă dintre creația populară și caracterul nostru național, subliniind atât simbolul *frunzei verzi* din cântecele noastre populare, cât și însăși cântatul din frunze al străbunilor noștri: *Româ-*

nul se renaște cu primăvara! El întinerește cu natura, căci o iubește cu toată dragostea unui om primitiv. De aceea și toate cântecele lui încep cu „frunză verde.” Lui îi place să se rătăcească prin desișul pădurilor; îi place să pocnească și să cânte din frunze, îi place să-și puie flori la pălărie, să asculte cântecul păsărilor și să zică atunci câte o doină de jale, de dragoste sau de hoție. (V. Alecsandri, Opere, vol. IV, Chișinău, Editura Hyperion, 1992, p. 109.)

Grigore Adam este și el fiu de codreni, petrecându-și copilăria în preajma codrilor, mai multe veri la rând a păscut vacile chiar în pădurile din apropierea satului, cu alți copii de vârsta lui, a ascultat trilul privighetorilor, dar și fluieratul vântului prin frunzele codrului. Acestea sunt primele doine învățate de oameni de la natură, de la păsări. Dar mai ales a avut de învățat de la înaintașii lui, reprezentanți ai vetrei folclorice din satul natal, unde pe atunci creația populară se mai păstra cu sfințenie. Cântecul din frunză l-a învățat de la Mihail Percic din sat, pe când avea vreo 15 ani, fiind elev încă și păscând vacile. Prietenia lui cu frunza durează de vreo 55 de ani. Cântă din aproape orice frunză verde: frunză de măr, de prăsad, de liliac, de cireș și de vișin, de nuc, de salcie, de salcâm, de frasin, de lămâie ș.a. Totuși cele mai preferate frunze sunt cele de nuc și de salcie pe timp de vară și cea de lămâie pe timp de iarnă. Mi s-a destăinuit, că o dată, la insistența unor prieteni, a cântat și din urzică! Tot de vreo 55 de ani are și pasiunea pentru sport, practicându-l din copilărie.

Activitatea de muncă o începe în anul 1965, la școala de 8 ani din s. Floriţoaia – Nouă, r. Ungheni, în calitate de învățător la clasele primare. Din anul 1966 până în anul 1969 este înrolat în armata sovietică, la marină. Din anul 1969 se angajează la Școala Sportivă din Nisporeni, în calitate de antrenor la lupte libere și la haltere. El este fondatorul Secției de Haltere. Absolvește Facultatea de Educație Fizică de la Institutul Pedagogic *Ion Creangă,* din Chișinău, în 1975.

La vârsta împlinirilor maestrul cântecului din frunză, Grigore Adam din Nisporeni, este în plină forță fizică și spirituală. Lucrează în calitate de profesor de educație fizică la Școala Profesională din Nisporeni, activează în cadrul formației folclorice ***Dor nisporenean*** din localita-

te, colaborează cu Fanfara ***Vasile Amarfii*** din Nisporeni, condusă de Vasile Țopa, fanfară vestită în toată Republica Moldova și peste Prut, în Țară. Deține titlul de laureat al mai multor festivaluri și concursuri folclorice din spațiul românesc , de pe ambele maluri ale Prutului: Nisporeni, Ungheni, Chișinău, Galați, Tulcea, Târgoviște, Lugoj, Vetrișoaia ș.a; are imprimate în anul 2003 două CD- uri la radioul național – *Dor de cântec, dor de frunză*, care conțin 22 de piese, printre care *Bade, bade și iar bade; Bucovină, plai frumos; Floarea lui Sulac;* Într-o iarnă lungă, grea; Oamenii de omenie; La o margine de drum; *Vai, sărmana turturică; De s-ar afla cineva; Hostropăț; Bătuta de la Bălănești; Suită; Cine-a pus cârciuma-n drum; Radul mamei, Soro lume; Tinerețe, tinerețe;* Zărzărică *zărzărea; Mie cucul mi-a cântat; Vezi, rândunelele se duc* ș.a. (Aranjamente: V. Amarfii; V. Țopa; I. Robu).

Grigore Adam s-a născut la 7 iunie, 1947 și este cel dintâi copil al soților Ana și Vasile Adam din s. Bălănești, Nisporeni, care au crescut și au educat opt copii, cinci băieți și trei fete. Este o familie numeroasă și valoroasă, una dintre cele mai frumoase familii din câte le cunosc. Toți cei opt copii – Grigore, Valentin, Constantin, Margareta, Vasile, Tatiana, Veaceslav și Viorica, au primit o educație bună în familie, dar și la școală. Ei au însușit de la părinți valorile noastre naționale și creștine, care fac parte din patrimoniul spiritual general-uman, valori acumulate și moștenite din străbuni, apoi transmise din generație în generație pe calea oralității de-a lungul veacurilor.

Mama Ana (20 martie 1926 – 14 octombrie 2010), a absolvit patru clase în școala românească din sat, fiind fiica Elizavetei și a lui Vasile Țâțu, care o vreme a fost primarul satului Bălănești. Tatăl, Vasile Adam (3 martie 1920 – 11 octombrie 1984), fiul Mariei și a lui Constantin Adam, a absolvit și el patru clase. După ocupația sovietică din anii 1940 și 1944, ca și toți țăranii basarabeni, au fost băgați cu de-a sila în colhoz, unde au lucrat toată viața. Mama a lucrat la muncile câmpului, iar tatăl a lucrat mai întâi în calitate de casier, apoi în calitate de administrator al gospodăriei agricole. De mici copiii erau deprinși cu munca, mai întâi acasă, apoi și la câmp. Grigore, fiind cel mai mare, a fost mereu și este și astăzi exemplu pentru ceilalți patru frați și trei surori. De mici aveau grijă de păsări, îndeosebi de bobocei, apoi de animale. Păscutul și îngrijitul vacilor într-o familie numeroasă era un lucru obligatoriu, necesar și foarte important. Vaca aproviziona familia cu lapte proaspăt, cu chișleac, smântână, brânză și unt. Când făta, primăvara, câte un vițel, copiii se bucurau, căci mâncau cu plăcere și coraslă. Părinții creșteau câte un vițel sau viță vreo doi ani, apoi îi vindeau și făceau un ban grămadă în familie, căci salariile în colhoz erau foarte mici. Apoi au lucrat alături de părinți la prășit pe dealurile Bălăneștilor rând pe rând fiecare, până au plecat la învățătură. Șase dintre ei sunt pedagogi, unul este agronom și unul este actor. Dar toți sunt artiști, cu har moștenit de la părinți.

Timp de vreo treizeci de ani Vasile Adam a fost conocarul satului Bălănești, dar cunoscut și poftit să conducă nunți și prin satele megieșe: Milești, Găureni ș. a. În familia lor folclorul era la el acasă. De la tata feciorii și fiicele au moștenit dragostea de obiceiurile și datinile populare, cântecul și jocul.

Și astăzi cei cinci frați, la nunți, cumătrii, zile de naștere și alte petreceri sunt admirați de către cei prezenți cum dansează și cum strigă, rând pe rând fiecare, strigăturile învățate de la tatăl lor. Primul începe Grigore – *Foaie verde ca aluna, hai la joc cu câte una!; Foaie verde fân cu rouă, hai la joc cu câte două!; Foaie verde de gutâi, hai la joc cu câte trii, câte patru-patru-patru, c-o mâncat lupii mânzatu, câte cinci, că n-am opinci, că le-am rupt jucând aici, câte șase, măi feciori, că-s cu brațul plin de flori și așa să le-nvârtești, ca la noi, la Bălănești.* Mai urmează câteva strigături declamate de Grigore, apoi începe a striga al doilea frate, Valentin: *Fata care șede mult, se mărită după mut, Băiatul care se ține, ia fata care rămâne...* Acesta mai declamă încă vreo câteva strigături, apoi se include cel de al treilea frate, Constantin: *De când joc cu fetele, mi-au crescut mustățile, mustățile pe sub nas, eu de fete nu mă las! Dragă mi-i lelița-naltă, că dă gură peste poartă, dar și cea mai mititea se-ntindea și n-ajungea și-o căzut poarta pe ea, ș-o pălit-o drept în cap și n-o mai vrut sărutat...,* și altele câteva, apoi se include cel de al patrulea frate, Vasile*:* A ieșit bade la joc și îi mare cât un dop, cât un dop de la balercă, căciula cât o ciupercă.., după care mai urmează câteva strigături, apoi vine și mezinul Veaceslav: *O mâncat mama blinele, m-o făcut negru la piele, m-o făcut mama negruț și la fete sunt drăguț* ș.a. Este o plăcere să-i privești și să-i asculți! Apoi, Grigore Adam începe a cânta din frunză, spre deliciul celor ce-l cunosc și spre mirarea celor ce-l aud prima dată. Cântă melodii săltărețe, de sârbă și horă, îndemnând lumea la joc, apoi cântece de voinicie și când îi mai zice și o doină, îi unge la inimă pe toți cei prezenți, care îl ascultă cu mirare și cu plăcere, răsplătindu-l cu aplauze și cuvinte frumoase. Aceasta este ora astrală a unui artist, când publicul îl aplaudă, îl ovaționează, îl admiră. Așa sunt artiștii dăruiți cu har de la Dumnezeu, așa este și doinitorul din frunză Grigore Adam din Nisporeni.

La mulți ani,
maestre GRIGORE ADAM!

E vreme frumoasă de vară,
E vremea cireșelor iară,
Grigore Adam își adună
Din anii trăiți o cunună.
În ceruri e tata și mama,
Acolo-i și sora Tatiana...
Ei nu-s azi cu frații, surorile,
Să-i dăruie zâmbetul florile,
Cu cei adunați împreună,
La masă, cu voia cea bună;
Ani mulți să-i ureze de viață,
Întruna cu zâmbet pe față,
Cum bine îi șede sportivului,
Cum bine îi șede voinicului,
Cum bine îi șede haiducului,
Asemenea stejarului, nucului,
Stând falnic în fața furtunilor,
Păstrând obiceiul străbunilor,
Mereu cu surâsul pe buze,
Din suflet cântând și din frunze.

ANA GANGAL, director, Muzeul de Istorie și Etnografie, s. Pârlița r. Fălești

Ziua Internațională a Muzeelor la Pârlița, Fălești

„Muzee și istorii dureroase: descrie nedescrisul în muzee” – acesta a fost genericul activității organizate cu prilejul „Zilei Internaționale a Muzeelor”, la Muzeul de Istorie și Etnografie a satului Pârlița, raionul Fălești. Sărbătoarea s-a desfășurat la 18 mai 2017, moderată de directorul acestei instituții dna Ana Gangal. Invitații au reprezentat localitatea Pârlița care au fost deportați Siberia de gheață, care au trecut prin război și foamete... Ei, cu lacrimi în ochi ne-au povestit acele momente de groază prin care au trecut. Din prezentarea cărții „Victimele terorii comuniste din Basarabia”, autor Alexandru Moraru – culegere de documente depistate din Arhivele țării, am aflat și despre persoane originare localității noastre. Copiii de la Gimnaziul „Dm. Cantemir” au prezentat un minispectacol , care ne-au răscolit sufletul, ne-au provocat emoții lăsând câte o lacrimă.

Mulțumim tuturor pentru prezență, fapt ce denotă că nu le este indiferentă istoria plaiului natal.

SERGIU COJOCARU

Epigrame

HOMO SAPIENS
Zădărând mereu atomul,
Terra, pusă pe război,
Cu pași siguri urcă omul
Sus...pe cracă înapoi!

SINDROMUL NEPĂSĂRII
E bolnavă țara-n care,
Când, mânați ca niște robi,
După orișice votare,
Umplem Forul cu microbi.

SCRUTIN CU DECLIN
(prezidențiale-2016)
„Țara mea romano-dacă”,
Iar s-a pomenit GO(dacă),
S-a extins scârbos flagelul,-
Poarca a fătat purcelul!

GRIPA PORCINĂ
Bănuiesc și am temei,
La noi viRUSUL gripal,
Răspândit nu-i de purcei,
Ci de porcul principal.

LIRICĂ
Dragostea cât fu tezaur,
Lănțișor purta de aur,
Cum făcu pe „cățelușa,”
Avu salbă...curelușa.

DOMNI(U)ȘOARE
Asemeni unor albinuțe,
Colindă spornic „floricele”
Și-avan mai sunt de hărnicuțe,
La strâns polen... din portofele.

PRINTRE ALTELE
Două lucruri minunate
Încontinuu mintea-mi fură,
Un vin vechi de calitate
Și mai și...o „prospătură”

PATRI(H)OȚII ȚĂRII
L-au vândut,l-au tot furat,
Guvernanții de haram,
De-a rămas sărmanul stat
În costumul lui Adam.

PERFORMANȚE
Au decis,cu vot de mână,
Cât sunt ei în Parlament,
Las' hoția să rămână
Boală fără tratament.

GRIJĂ PARLAMENTARĂ
Negru și mășcat au scris,
Pentru țară lege nouă,
Să ne dea din ce-au promis,
Unul mare... între două.

ESCROCI ÎN SUTANE
Ne prorocesc virtute
În cer și pe pământ,
Niște băsici umplute
Cu duh...dar nu e sfânt!

ADAM
Bunul Dumnezeu din coastă
I-a creat-o pe nevastă,
Dar cu ce-a greșit,săracul,
De-a scăpat în ea și dracul?

EVA
Doamne,dacă o-mbrăcai,
Poate rămânea în Rai...
N-ar fi fost,sărmana,goală,
Mărul îl punea în poală.

MAESTRUL
(Marelui Eugen DOGA)
LIRĂ DE AUR,
CÂNTEC TEZAUR,
CE MEȘTER FAUR
TE-A ZĂMISLIT,
SUFLET IUBIT
ȘI DĂRUIT,
CU LEGĂMÂNT,
ĂSTUI PĂMÂNT
LACRIM DE SFÂNT?!

Dr. **MARIANA COCIERU**

In memoriam: Maestrul în artă Vladimir Cobasnean

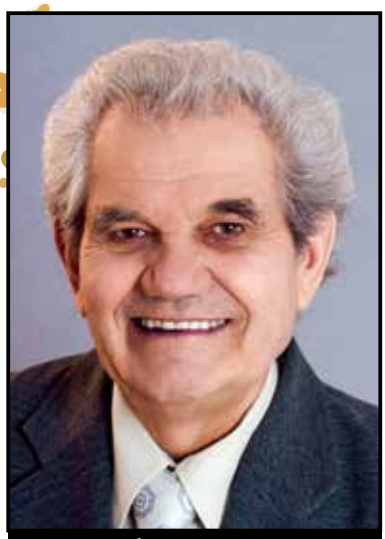

...Am devenit săraci cu o PERSONALITATE şi, cu regret, mai bogaţi cu o AMINTIRE...

În vara anului 2015 Proiectul Național „Arhiva de voci” l-a avut în calitate de protagonist pe regretatul actor, regizor și profesor de artă teatrală Vladimir Cobasnean, personalitate notorie a culturii românești. Ajuns la cea de a 80-a aniversare, maestrul ne-a relatat cu obișnuita-i vivacitate momente din biografia sa, impresionând întreaga echipă de proiect prin omenie, dinamism și larghețe spirituală. Interviul și-a propus să reconstituie cronologic biografia actorului, insistând asupra amintirilor legate de familie, precum și să elucideze aspectele necunoscute din activitatea profesională a protagonistului.

Actorul Vladimir Cobasnean s-a născut la 22 aprilie 1935 în satul Cuizăuca, raionul Rezina, în familia lui Visarion Cobasnean și Ecaterina Gagiu, originară din s. Zagoreni, r. Orhei, fiind cel de al treilea copil. Sora mai mare Claudia a devenit muzician, absolvind Conservatorul de Stat din Chișinău; fratele Boris – compozitor, studiind la Conservatorul de Stat din București; mezinul Vladimir, care a apărut pe lume la o diferență de 10 ani, a îmbrățișat, asemeni fraților, cariera de artist. Protagonistul interviului s-a născut într-o perioadă a războiului, a deportărilor, vestigii care i-au afectat dureros copilăria. Mama actorului a fost al 13-lea copil în familie. Tata a avut o soartă și mai dificilă, rămânând de timpuriu fără mamă. Din cauza că mama vitrega nu-l agrea, a fost nevoit să părăsească cuibul părintesc plecând la mănăstirea Lavra Pecerska din Kiev. Peste câțiva ani a revenit în patrie și s-a căsătorit cu Ecaterina. S-a angajat în sat în calitate de contabil. În timpul liber cânta în corul bisericesc. Stăpânind o voce foarte bună, deseori participa la concursuri unde se învrednicea de locuri premiante. Vladimir Cobasnean și-a amintit cu tristețe că într-o perioadă dificilă pentru Basarabia, când populația murea de foame și boli contagioase, tatăl Visarion a fost nevoit să-și lase barbă pentru a exercita funcția unui diacon în cadrul ceremonialului înmormântării, în acest fel preocupându-se de sufletele celor decedați. Ceva mai târziu, când au început deportările, tatăl actorului Cobasnean se hirotonisește preot. În cadrul interviului mezinul Vladimir ne-a relatat că până la război frații mai mari învățau la Chișinău, Boris – la Școala Normală de Băieți, iar Claudia – la Școala Eparhială de Fete. Când a început Al Doilea Război Mondial, întreg contingentul de elevi și corpul didactic al Școlii Normale de Băieți au fost evacuați la Arad. În scurt timp școala s-a destramat, iar copiii basarabeni au fost repartizați prin diferite sate. Timp de 13 ani cei de acasă nu au știut nimic despre Boris. În 1957, după moartea lui Stalin, cineva i-a transmis surorii Claudia că a auzit la Radio România o lucrare muzicală semnată de compozitorul Boris Cobasnean. Peste ceva timp, o prietenă de-a surorii a plecat la București și intrând la Conservatorul de Stat a aflat că, într-adevăr, un student cu acest nume și-a făcut studiile în această instituție, iar acum e repartizat la Hunedoara. Astfel, cei de acasă au dat de urmele lui Boris. Vladimir își făcea serviciul militar într-o suburbie a Leningradului, când a fost înștiințat despre găsirea fratelui. Noutatea i-a cutremurat sufletul, umplându-l de bucurie și făcându-l nerăbdător de a-l revedea pe Boris. Întâlnirea lor a avut loc la Leningrad, în perioada de concediu a militarului. Abia atunci a aflat tânărul Vladimir prin câte a avut a trece fratele său.

În anul 1940, „pe vremea românilor”, a mers în clasa pregătitoare (zero), iar odată cu instaurarea regimului totalitar este înscris în clasa I a școlii din Cuizăuca. Prin clasa a II-a sau a III-a a fost transferat la Școala medie din Rădeni. Mai târziu – la Școala de Băieți nr. 4 din Chișinău. În această perioadă începe să frecventeze cercul dramatic condus de Petre Pancovschi și Emil Loteanu. Primul spectacol jucat de tinerii cercului dramatic a fost „Bratia” („Frații”) de A. Mdivani. Era așa de pasionat de teatru, încât viziona toate spectacolele care se jucau la Teatrul Muzical-Dramatic „A. Pușkin” din capitală. Într-o zi a fost observat de artistul Mefodie Apostol, care, simțind dorința arzătoare a elevului de cl. a VIII-a de a deveni actor, îl invită, în cele din urmă, într-un episod scenic în spectacolul „Haiducii”. Prin cl. a X-a a participat la un concurs de preselecție la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”, condus de Constantin Ilinschi. Aptitudinile actoricești ale tânărului Vladimir au fost remarcate imediat. Astfel, după absolvirea clasei a X-a, în 1954, își începe activitatea artistică în acest teatru. Peste un an este înrolat în armată. Timp de 3 ani a fost gornistul unității, implicându-se în toate activitățile culturale ale garnizoanei. În timpul serviciului militar a fost trimis într-o delegație la Leningrad. Aflându-se în oraș, hotărăște să meargă la Institutul Teatral de Stat „A. Ostrovski” pentru a vedea care sunt condițiile de înmatriculare la facultate. Și findcă la acel moment derulau examenele de admitere, a solicitat să fie ascultat de comisia de examinare. Peste o lună șeful unității a fost anunțat că soldatul Vladimir Cobasnean a trecut turul I de examene și este așteptat să susțină probele pentru următoarea etapă. Cu această ocazie, șeful unității decide să-l demobilizeze definitiv pe militarul Cobasnean, sfătuindu-l să-și îndeplinească visul de a deveni actor. Între timp Vladimir află dintr-o scrisoare a părinților că la Chișinău se deschide Facultatea de Teatru și decide să revină acasă și să susțină examenele de admitere la actorie. Astfel, între anii 1958-1962, este student al Institutului de Stat de Arte „Gavriil Musicescu”, Facultatea de Teatru. Aici i-a avut pedagogi pe Victor Gherlac (măiestria actorului), Valeriu Cupcea și Eugeniu Ureche. A debutat în actorie, fiind încă stu-

dent, cu rolul Iașka în spectacolul „În numele revoluției amintește-ți” de M. Șatrov, jucând alături de Vitalie Rusu și Mihai Curagău. În anul I de facultate (1958) maestrul de balet Kolokolikov a sesizat aptitudinile studentului Cobasnean pentru arta coregrafică, invitându-l să activeze în secția de balet a Teatrului Moldovenesc „A. S. Pușkin”. După absolvire a fost repartizat în trupa de balet a teatrului. Aici, timp de un an, a dansat alături de Sandu Bihman, frații Tricolici ș.a. A debutat în calitate de dansator în spectacolul „Fericirea Măriioarei”. În anii 1970-1980 este participant din partea Republicii Moldova la atelierele de creație ale Casei Actorului din Moskova, organizat de VTO (**Всероссийское Театральное Общество – azi, Союз Театральных Деятелей Российской Федерации**) și condus de către profesorul Arcadie Nemirovski. La Teatrul Moldovenesc „A. S. Pușkin” se va afla până în anul 1990. Ulterior, până în 1997 este actor la Teatrul Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă”. În această perioadă întreaga trupă a teatrului va participa la numeroase festivaluri și concursuri internaționale din Norvegia, Ungaria, Turcia, Rusia, România (în 1992, la Festivalul Internațional de Folclor din Brașov, la care au participat colective artistice din 12 țări, teatrul a obținut Marele Premiu). A fost director al Casei Actorului. Iar din 1997 și până în aprilie 2017 – actor la Teatrul Național „M. Eminescu”. Paralel cu meseria de actor, maestrul Vladimir Cobasnean a exercitat din 1969 și o activitate didactică la Institutul de Arte „G. Musicescu”, adunând peste 50 de ani în cariera pedagogică, timp în care montează împreună cu studenții circa 20 de spectacole. Grație perseverenței și abnegației pentru arta actoricească a instruit mai multe generații de actori și regizori, nume notorii în țară, dar și peste hotarele ei: Ion Mocanu (Iași), Sandu Grecu, Viorel Cornescu, Nicolae Jelescu, Natalia Caraman, Sergiu Finiti, Ion Sapdaru, Ion Grosu etc. Din 2000 este invitat de regizorul Octavian Grigoriu, lector universitar, să predea „Arta actorului” și „Mișcarea scenică” la Facultatea de Arte Frumoase a Universității de Stat. În egală măsură a fost și dascălul copiilor, activând cu aceeași dăruire în calitate de profesor de artă teatrală la Liceul „Elena Alistar” și la Școala de Arte „Valeriu Poleacov” din Chișinău, învrednicindu-se prin intermediul discipolilor săi de rezultate frumoase la diverse festivalurilor naționale și internaționale.

„Cucerit de la prima vedere”, s-a căsătorit la varsta de 29 de ani cu Lidia Dancu, pe atunci studentă în anul al III-lea la medicină. Împreună au avut două fiice, cea mai mare a urmat calea artei muzicale, mezina – actoria (teatru de păpuși).

În anul 1994, pentru merite deosebite la dezvoltarea artei naționale, i-a fost conferit titlul „Maestru în Artă”. În 1996 – Medalia „Meritul Civic”. În anul 1977, rolul Nae din „Cântec de leagăn pentru bunici” i-a adus premiul pentru cel mai bun rol bărbătesc. În anul 2014, pentru contribuție substanțială la educarea tinerei generații, i-a fost acordat de către UNITEM „Premiul pentru pedagogie artistică”.

Realizările sale înscriu peste 100 de roluri, vom enumera câteva: Jeronot („Doctor fără voie” de Molière); Solfernus („Dalscabati – satul păcătoșilor” de I. Drda); Radeev („Pietricele în palmă” de A. Salânski); Pavlo („Valsul Sevastopolului” de K. Listov); Ilarion, Silimon („Nu mai vreau să-mi faceți bine!” de Gh. Malarciuc); Ilarion („Eu, bunica, nenea Ilico și nenea Ilarion” de Nadar Dumbadze); Prietenul („Între două focuri” de D. Dragov); Iași („Tina” de A. Kitsberg); Profesorul („Noaptea priveghetorilor” de N. Ejov); Cardi („Tragedia italiană” de Voinici); Alexa Iunici („Un invalid suspect” de B. Nușici); Propotei („Egor Bulâceov și alții” de M. Gorki); Leonil („Iașii în carnaval” de V. Alecsandri); Hlopov, Svistunov („Revizorul” de N. V. Gogol); Grigore („Doina” de I. Druță); Cumătrul („Fumuarul” de N. Esinencu); Ștefan („Soacra cu trei nurori” de I. Vasilescu); Tihomirov („Ori... ori” de V. Azernikov); Baltazar („Romeo și Julieta” de W. Shakespeare); Blom („Pepi Cioraplung” de Astrid Lindgren); Lombardi („Slugă la doi stăpâni” de Carlo Goldoni); Leopold („Leopold la aniversare” de A. Hait); Elis („Zbor deasupra unui cuib de cuci” de D. Wasserman); Învățătorul („Comoara Braziliei” de V. Alecsandri); Raby („Ghetou” de J. Sobol); Mitropolitul („Bastarzii” de D. Matcovschi); Michici („Hanuma” de M. Țagarelli); Nică Oșlobanu („Amintiri...” de V. Cupcea); Pliușkin („Suflete moarte” de N. V. Gogol); Pavel („Pomul vieții” de D. Matcovschi); Gâdele („Ștefan” de A. Gondiu); Grădinarul („Dragonul” de Evgheni Șvarț) etc.

Montări în calitate de pedagog-regizor: „Dragostea Anei Beriozko” de V. Pistolenko; „Trei crai de la răsărit” de B. P. Hasdeu; „Piatra din casă” de V. Alecsandri; „Poveste din Irkutsk” de A. N. Arbuzov; „Gâlcevile din Cioza” de Carlo Goldoni; „Corb la corb nu-și scoate ochii” de N. Ostrovski; „Un unchi și trei nepoate” de C. S. Ciurea; „Articolul 214” de I. L. Caragiale; „Modista și cinovnicul” de V. Alecsandri; „Intrigă și iubire” de F. Schiller.

Montări în calitate de regizor la Teatrul Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă”: „Năpasta” de I. L. Caragiale; „Muza de la Burdujeni” de C. Negruzzi; „Pace-n jurul războiului” de Iu. Filip; „Ipoteca de la stână” de V. Chiper.

De-a lungul carierei artistice, Vladimir Cobasnean, în calitate de regizor și actor, a colaborat cu nume notorii ale lumii teatrale: Victor Gherlac, Andrei Băleanu, Sandi Ion Șcurea, Ilarion Stihi, Veniamin Apostol, Petru Baracci, D. Alexitze (regizor consacrat din Georgia), R. Caplanean (din Armenia) ș.a.

La 19 aprilie 2017 renumitul artist, omul de o rară omenie și cultură, s-a stins din viață, la doar 3 zile până la cea de a 82-a aniversare.

Exprimăm sincere condoleanțe familiei, rudelor și celor care i-au cunoscut, apreciat și aplaudat prestațiile în cadrul spectacolelor susținute de-a lungul impresionantei sale cariere profesionale. Cu certitudine, boabele de lumină semănate în conștiința și sufletul discipolilor săi vor da roade perpetue de performanță actoricească.

Dumnezeu să-l odihnească în pace...

Fie-i veșnică pomenirea și amintirea în veci...

EVELINA TENTIU, s. Nicoreni

Tradiții populare de ***Ispas*** la Nicoreni

Ziua din 25.05.2017 pentru locuitorii s. Nicoreni, r. Drochia a fost deosebită, au sărbătorit Festivalul „Tradiții și Obiceiuri de Ispas la Nicoreni”, ediția a III-a, organizat de Secția Cultură a raionului Drochia, șef Petru Ababei, Muzeul din s. Nicoreni, șef Mariana Țentiu și primarul satului, Mihail Rotaraș. Acesta fiind un prilej de mare sărbătoare pentru localnicii care au păsrtat tradițiile și obiceiurile lăsate din batrâni. Gospodinele au expus în centrul localității cele mai alese bucate tradiționale, iar ansamblurile folclorice au arătat măiestrit au cântat și au dansat. Potrivit tradiției vechi, în sat a fost instalat și un scrânciob: crenguțe de salcie au înfrumusețat casele sătenilor. Nu a lipsit nici tradiționala ciorbă din carne de oaie. Asta se pregătește la toate sărbătorile legate de tradițiile creștine.

Invitații de onoare au fost Vasile Grădinaru, președintele raionului Drochia, Ion Cebotari, vicepreședintele r. Sângerei, arhimandritul Pahomie, stareț Mănăstirea „Sf. Ap. Petru și Pavel”, Bocancea și oaspeții din jud. Botoșani, România.

Colectivele de muzică și de dansuri folclorice din r. Drochia, precum și artiștii amatori din s. Nicoreni au înfățișat un spectacol de excepție, iar oaspeții din România au prezentat un master-clas de încondeiere a ouălor pascale. Participanții la Festival au admirat o expoziție de icoane și de bucate tradiționale de Ispas, vernisate de bucătăresele din or. Drochia și din satele Mândâc, Gribova și Sofia.

Artiștii au fost decernați cu diplome și premii pentru promovarea și valorificarea patrimoniului material, tradițiilor și obiceiurilor naționale.

Moderator: Cristina Țurcanu, specialist la Secția Cultură a raionului Drochia.

Fac abstracție de modestie și declar cu toată certitudinea, că oamenii noștri își iubesc mult baștina și se implică cu toată inima când vine vorba de promovarea localității și a personalităților ei, fie cele de odinioară, fie cele de astăzi, a conchis edilul satului.

La rândul său, Alexandra Nelipovschi, directoarea muzeului din s. Sofia, ne-a mărturisit:

— Am acceptat cu multă plăcere invitația vecinilor noștri, pe care îi cunoaștem nu doar drept grijulii păstrători de tradiții și obiceiuri, talentați artiști, dar și ca oameni harnici și buni gospodari. De altfel, a ținut să mai adauge Alexandra Nelipovschi — locuitorii satului Nicoreni sunt un exemplu și la capitolul completare de fonduri ale muzeului satului. Din cele spuse, dar și văzute personal, am înțeles, că exponatele muzeului cu fiecare an devin tot mai numeroase.

Sărbătoarea de la Nicoreni a reușit de minune. Participanții la ea, deși de vârstă diferită, au reușit să formeze o echipă unită, făcând ca mesajul evenimentului să fie și mai profund și mai de durată. Or este foarte important cum vom trăi mâine, care vor fi noile valori, dar trebuie să concepem, că fără trecut nici prezentul nu este deplin, nici viitorul nu este temeinic.

EVELINA TENTIU, s. Nicoreni

Tradiţii populare de *Ispas* la Nicoreni

Familia Adam (1967) din s. Bălăneşti, r. Nisporeni

(Primul rând, de la stânga la dreapta: Tatiana, Viorica, Vasile, Veaceslav; rândul doi, de la stânga la dreapta: Vasile Adam (tata), Constantin, Grigore, Valentin, Margareta și Ana Adam (mama)